

Ole Villund

Overkvalifisering blant innvandrere

En registerbasert undersøkelse for perioden
2007-2009

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå, mai 2010	Standardtegn i tabeller	Symbol
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-7851-8 Trykt versjon	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-7852-5 Elektronisk versjon	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 06.01	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

For innvandrere er tilpasning til arbeidsmarkedet en viktig faktor i integrering og økonomisk selvstendighet. I denne rapporten ser vi spesielt på arbeidsmarkeds-situasjonen for innvandrere med høyere utdanning.

Rapporten undersøker overkvalifisering hos ansatte med innvandrerbakgrunn, og foreslår tabeller for jevnlig rapportering. Dette er en oppfølging av et liknende prosjekt i 2007, SSB-rapport nr 2008/37.

Rapporten er et resultat av et prosjekt finansiert av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Sammendrag

Formålet med rapporten er å beskrive i hvilken grad innvandrere får anvendt sin utdanning i arbeidslivet, med tanke på framtidig jevnlig rapportering om dette. Det lages allerede løpende statistikk som gir tall for i hvilken grad innvandrere i det hele tatt har jobb, mens denne rapporten belyser om de som er i jobb får utnyttet sin utdanning i jobben.

Blant annet for å kunne gi data på tilstrekkelig detaljeringsnivå anvendes registerdata. Selv om registerdata i prinsippet er fulltelling, mangler utdanningsdata for de fleste innvandrere som er bosatt etter år 2000 og ikke har fullført utdanning i Norge. Statistisk sentralbyrå arbeider med å bedre datagrunnlaget på dette området.

I rapporten defineres overkvalifisering for personer med utdanning på høyskole- og universitetsnivå, hvis de er ansatt i et yrke som normalt ikke krever utdanning på så høyt nivå. Begrepet overkvalifisering er drøftet mer inngående i en tidligere rapport om temaet (Villund 2008). Definisjonen av overkvalifisering tar utgangspunkt i koder for utdanningsnivå og en gruppering av yrkene etter kompetansenivå. Yrke klassifiseres etter arbeidsoppgaver, kompetansenivå og spesialisering. Kompetansenivåene i yrkesklassifiseringen deles etter noen hovedgrupper som tilsvarer formelt utdanningsnivå. På denne måten grupperer vi sammenliknbare nivåer av yrker og utdanning, og definerer overkvalifisering som en mismatch mellom disse nivåene.

Av ulike grunner er en del personer overkvalifiserte i arbeidslivet blant befolkningen generelt. For å se om innvandrere er spesielt utsatt for overkvalifisering, må man sammenlikne andelen overkvalifiserte blant innvandrere med andelen overkvalifiserte i hele befolkningen. I tabellene i denne rapporten deles innvandrere i to hovedgrupper etter fødeland. Punktene under oppsummerer noen viktige resultater:

- De nyeste resultatene (2009) viser at innvandrere fra Afrika, Asia, mv. med høyere utdanning over 4 år hadde omlag tre ganger større andel overkvalifiserte enn befolkningen i alt. 15 prosent var ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning, mot omlag 4 prosent av befolkningen i alt. (tabell 1)
- Andre innvandrere (fra EU, USA, mv.) opplever også noe mer overkvalifisering enn befolkningen i alt.
- Sammenlikning av totaltall for overkvalifisering fra 2007 til 2008 (tabell 2) viser at det er små endringer mellom de to årene, både blant innvandrere og befolkningen i alt.
- Derimot når vi sammenlikner endring i overkvalifisering på personnivå fra 2007 til 2008, ser vi forskjeller (tabell 5). Blant alle med høyere utdanning var det omlag 16 prosent av de overkvalifiserte i 2007, som gikk til et mer relevant yrke i 2008. Blant innvandrere med høyere utdanning, var det bare omlag halvparten så stor andel som gikk til et mer relevant yrke.
- Innvandrere som har utdanning fullført i Norge er i mindre grad overkvalifisert enn innvandrere med tilsvarende utdanning fullført i utlandet (tabell 12). Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. er det omtrent dobbelt så stor andel overkvalifiserte blant de med utdanning fullført i utlandet som innvandrere fra samme land med utdanning fullført i Norge.

Resultatene kan blant annet bety at arbeidsgivere til en viss grad oppfatter at norsk utdanning er mer relevant for norsk arbeidsliv enn utdanning tatt i utlandet. Det kan også være at det å ha fullført utdanningen i Norge blir brukt som en indikator på norske språkferdigheter. Vi finner også at graden av overkvalifisering reduseres med økende botid og arbeidserfaring, som også brukes som indikatorer på tilpasning og språkferdigheter.

Abstract

This report presents an analysis of overqualification among immigrants, based on data from several administrative registers that are linked at the micro-level. Register-based data provide detailed information on education and occupation, as well as birth country, years of stay, and working experience. Overqualification is defined as having completed college- or university education but being employed in an occupation that does not require education at that skill level. We define overqualification based on the nominal skill level according to the classification of occupations and the level of education. The report includes also some general results about the labour market situation for immigrants in Norway.

Some main findings:

- Results from the 4th quarter of 2009 show that immigrants from Asia, Africa, South-America, and non-EU European countries, fared worse on the Norwegian labour market according to several indicators. For instance, the employment rate for immigrants from Asia, Africa, etc. was 57 percent, compared to 74 for other immigrants, and 72 for the total population.
- For immigrants from Asia, Africa, etc. with higher university education:
  - The employment rate was about 81, compared to 89 for the total population.
  - The proportion employed in occupations at a high skill level was 85 percent, compared to 96 for the total population.
- The overall level of overqualification showed little changes from year to year in the period 2007–2009. However, linking of register data makes it possible to analyze individual changes in occupation. Results show that among immigrants who were overqualified in 2007, only about 8 percent had a more relevant occupation in 2008, compared with 16 percent in the population with the same education.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	5
Abstract	6
1. Innledning	8
2. Drøfting av begreper og definisjoner	9
2.1. Utdanningsnivå og kompetansenivå i yrker	9
2.2. Overkvalifisering.....	9
2.3. Innvandrings- og landbakgrunn	11
2.4. Beregningene av overkvalifisering i praksis	12
3. Datakilder	14
4. Overkvalifisering i en større sammenheng	17
4.1. Arbeidsmarkedet for innvandrere generelt	17
5. Overkvalifisering i perioden 2007 - 2009	20
5.1. Endringer på personnivå	21
6. Alder, botid og arbeidserfaring	25
7. Hvor kommer utdanningsopplysningene fra?	30
8. Hvor er utdanningen fullført?	31
9. Forslag til rapportering	32
9.1. Avgrensning av målgruppen.....	32
9.2. Praktiske definisjoner av overkvalifisering.....	32
9.3. Innvandrings- og landbakgrunn	33
9.4. Tabelltyper	33
9.5. Overganger mellom arbeidsmarkedsstatus og endringer av yrke	36
Referanser	39
Vedlegg A: Tabeller	40
Figurregister	43
Tabellregister	44

1. Innledning

Formålet med denne rapporten er å belyse i hvilken grad høyt utdannede innvandrere får utnyttet sin utdanning på arbeidsmarkedet. I tillegg til drøfting av de konkrete resultater som legges fram her, er det et mål å foreslå tabeller som skal kunne rapporteres med jevne mellomrom.

For en nærmere drøfting av begreper, definisjoner og datakilder, henvises til en tidligere rapport fra Statistisk sentralbyrå (Villund 2008). Den nye rapporten benytter et nyere datamateriale og presenterer også noen tall for en lengre periode (2007–2009).

Definisjonen av overkvalifisering i begge rapportene bygger på en sammenlikning av utdanningsnivå og kompetansenivå i yrkene. Flere undersøkelser om overkvalifisering tar utgangspunkt i sammenhengen mellom lønn og varighet av utdanningen. Slike studier bygger ofte på humankapitalteorien, der utdanning er en form for investering, og høyere lønn i bedre kvalifiserte yrker betraktes som avkastningen på denne investeringen. Denne teorien forklarer ikke helt alle sider ved overkvalifisering, og ser ikke på relasjonen mellom utdanningen og selve arbeidsoppgavene. De ikke-økonomiske fordelene ved relevant yrke er ofte ikke med i slike analyser.

Denne rapporten, i likhet med den forrige, tar utgangspunkt i en mer generell sammenheng mellom utdanning og arbeidsoppgaver, uten å forutsette en bestemt økonomisk teori. Resultatet er en beskrivende analyse, hvor vi ikke har ambisjoner om å bevise årsakene til overkvalifisering, men vise hvordan overkvalifisering slår ut i ulike grupper. Vi bruker data hvor yrke er rapportert av arbeidsgivere, og forutsetter at dette er en god indikator på hvilke arbeidsoppgaver de ansatte har. Vi forutsetter at det å jobbe med avanserte og relevante arbeidsoppgaver er gunstig både økonomisk og personlig. Det neste avsnittet beskriver datagrunnlaget nærmere, deretter følger kapitler med resultater i form av tabeller og tolkninger av dem.

2. Drøfting av begreper og definisjoner

Dette kapittelet inneholder en kort drøfting og begrunnelser for de definisjonene og inndelingene som er valgt.

2.1. Utdanningsnivå og kompetansenivå i yrker

Definisjonen av overkvalifisering tar utgangspunkt i koder for utdanningsnivå og en gruppering av yrkene etter kompetansenivå. Yrke skal klassifiseres etter arbeidsoppgaver og viktige kriterier for klassifiseringen er kompetansenivå og spesialisering. Kompetansenivåene i yrkesklassifiseringen deles etter noen hovedgrupper som tilsvarer formelt utdanningsnivå. Denne inndelingen betyr ikke at alle innenfor et yrkesfelt må ha samme formelle utdanning, men at yrkene normalt krever formell eller uformell kompetanse på dette nivå. Oversikten under viser samsvaret mellom nivåinndelingen av utdanningene og kompetansenivå i yrker. Standarden for utdanningsgruppering har flere navngitte utdanningsnivå enn de fire hovedgruppene av kompetansenivå som yrkene deles etter, slik at flere utdanningsnivåer er slått sammen i tilsvarende kategoriene for yrker.

Utdannings-kategori	Utdanningsnivå	Yrkes-kategori	Yrkesfelt
Høyere utdanning over 4 år	Forskerutdanning Universitets- og høyskoleutdanning, høyere nivå	Akademiske yrker og administrative ledere	Akademiske yrker. Eksempel: lege, advokat, sivilingeniør, forsker Administrative ledere og politikere Eksempel: direktører
Høyere utdanning 1-4 år	Universitets- og høyskoleutdanning, lavere nivå	Høyskoleyrker	Yrker med kortere høyskole- og universitetsutdanning Eksempel: lærere, sykepleiere, ingeniører
Videregående skole	Påbygging til videregående utdanning Videregående, avsluttende utdanning Videregående, grunnutdanning	Yrker på videregående skole nivå	Kontor- og kundeserviceyrker Salgsyrker og omsorgsyrker Bønder og fiskere Håndverkere Prosess- og maskinoperatører, sjåfører
Grunnskole	Ungdomsskoleutdanning Barneskoleutdanning Ingen utdanning og førskoleutdanning	Yrker uten krav til utdanning	Yrker uten krav til utdanning: Renholdere, ryddehjelp, hjelpearbeidere

2.2. Overkvalifisering

Vi kan si generelt at overkvalifisering her betyr at ansatte som har fullført høyere utdanning er ansatt i jobber som har lavere utdanningskrav. Kodene for utdanningsnivå og kompetansenivå i yrkene angir flere nivåer, men vi konsentrerer oss om høyere utdanninger det vil si høyskole- og universitetsutdanninger. Siden vi bruker registrert utdanning kan vi si at vår definisjon måler *formell* overkvalifisering.

Mange jobber krever egenskaper, kunnskaper og ferdigheter utover formell utdanning, for eksempel språkferdigheter, sosiale evner og andre ting som vi kan kalle uformell kompetanse. Kunnskaper og ferdigheter som man har skaffet seg i tillegg til formell utdanning, kan vi ikke vurdere direkte fra registerdata. For å undersøke betydningen av annen kompetanse kobler vi på to tilleggsopplysninger fra registerdata. Antall år med opptjente pensjonspoeng brukes som indikator på arbeidserfaring. Botid (antall år siden innvandring) indikerer til en viss grad språkferdigheter og annen tilpasning til det norske samfunnet.

Krysstabellen under viser sammenhengen mellom yrkeskategoriene og utdanningskategoriene, der de kombinasjonene vi definerer som overkvalifisering er markert.

	Yrker uten krav til utdanning	Yrker på videregående skole nivå	Høyskoleyrker	Akademiske yrker og adm. ledere
Grunnskole				
Videregående skole				
Høyere utdanning 1-4 år				
Høyere utdanning over 4 år				

Spesielle yrkesgrupper

Lederyrker skiller seg ut på den måten at de ikke er plassert på et bestemt kompetansenivå i standarden. Med lederyrker menes her administrerende direktører, avdelingsdirektører, spesialdirektører og andre administrative ledere, mens arbeidsformenn og faglige ledere ikke regnes som lederyrker. Ansatte i lederyrker defineres ikke som overkvalifiserte her, selv om man kanskje kan si at de ikke får utnyttet sin høyere utdanning direkte i administrative lederjobber.

Yrker som etter standarden krever kortere høyskole- eller universitetsutdanning, har mange ansatte med lengre utdanning. Noe av dette skyldes nok varierende kompetansekrav, som ikke fanges opp av standarden. Yrker uten krav til høyere utdanning kan deles i yrker med kompetansekrav på videregående skoles nivå og yrker uten krav til formell utdanning.

Den formelle klassifiseringen av yrke skiller mellom ”Yrker uten krav til utdanning” og ”Yrker på videregående skole nivå”. Men i flere yrker i gruppa ”Yrker uten krav til utdanning” kan det nå tas fagbrev, for eksempel renholdsyrker. Det betyr at yrker som etter yrkeskoden klassifiseres som ”uten krav til utdanning” kan sies å ha et kompetansenivå som tilsvarer videregående skole. På den annen side er det flere yrker i den omfattende gruppa ”Yrker på videregående skole nivå”, hvor mange ansatte ikke har slik formell kompetanse, for eksempel i butikker og restauranter. Denne overlappingen mellom nivåene gjør at vi ikke definerer overkvalifisering for grupper som har utdanning på videregående skoles nivå. Men datamaterialet gjør det mulig å undersøke bestemte grupper i senere analyser. Dette kan være aktuelt der det er en sterk sammenheng mellom utdanning og yrke, som for eksempel håndverksyrker.

De såkalte høyskoleyrkene representerer en svært sammensatt gruppe, som har til felles at det kreves høyere utdanning inntil 4 år, eller tilsvarende kompetanse. Eksempler på yrker med ganske veldefinerte utdanningskrav er grunnskolelærer, sykepleier og ingeniør. For disse gruppene finnes utdanning og tilsvarende yrker innenfor samme faglig retning men med krav til høyere utdanning over 4 år, som lektor, spesialsykepleier og sivilingeniør. I mange andre høyskoleyrker, som IT-yrker, saksbehandlere og funksjonærer, er ikke utdanningskravene alltid like klare. Vi antar at det er noe overlapping i arbeidsoppgaver mellom noen yrker som formelt krever lang- og kort høyere utdanning, men hvor kravene til utdanning ikke er like veldefinerte.

Det kan derfor diskuteres om overkvalifisering er en helt dekkende betegnelse for kombinasjonen av lang høyere utdanning og høyskoleyrke (Villund 2007). En betydelig andel høyt utdannede generelt, også blant de med lang arbeidserfaring, er ”overkvalifisert” etter denne definisjonen. På den ene siden er det nok en viss generell feiltilpasning på arbeidsmarkedet for denne utdanningsgruppen. Men vi har definert overkvalifisering utfra de nominelle kompetansenivåene i yrkesstandard (fra 1988), uten å kjenne de faktiske kravene for arbeidsoppgavene (i

2009). I yrker hvor kompetansenivået faktisk er endret, vil dette representere en svakhet ved selve måten å måle overkvalifisering på. For eksempel tanntekniker ble tidligere klassifisert som håndverksyrke, men regnes nå som høyskoleyrke. Et annet eksempel er ingeniører med kortere utdanning fra tidligere utdanningsløp, som har lang arbeidserfaring og jobber i mer rådgivende stillinger hvor det formelle utdanningskravet er blitt høyere.

2.3. Innvandrings- og landbakgrunn

Vi regner her innvandrings- og landbakgrunn som en stabil egenskap ved hver person. Med innvandrere menes personer som selv har innvandret til Norge, altså er født i utlandet og hvor begge foreldrene er født i utlandet, tidligere kalt ”førstegenerasjonsinnvandrere”.

Landbakgrunn for innvandrere er definert som eget fødeland, eventuelt statsborgerskap der vi mangler data om fødeland.

I tabellene i denne rapporten skiller vi mellom to landgrupper:

- Landgruppe A:
Øst-Europa utenom EU, Asia inkludert Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand.
- Landgruppe E:
EU- og EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand.

Denne inndelingen brukes nå som standard både i befolkningsstatistikken og arbeidsmarkedsstatistikken. Registerdata som vi har brukt her, inneholder koder for hvert enkelt land. I framtidige analyser og statistikk kan det lages tabeller etter enkeltland i en del tilfeller, samt andre grupperinger for eksempel verdensdeler

Det er flere grunner til at vi har valgt denne todelingen av land, i alle tabellene i denne rapporten. Først og fremst er det interessant å bruke en slik enkel inndeling i mange sammenhenger, siden det faktisk er tydelige forskjeller i arbeidsmarkeds-trekk *mellom* de to hovedgruppene og. Når vi skal følge utviklingen over flere år, og/eller krysse flere kjennemerker, blir det uoversiktlig å ha en lang liste med enkeltland. I slike tabeller er det hensiktsmessig å slå sammen fødeland i noen få grupper. Videre er det et formål med denne rapporten å vise mange ulike tabeller og drøfte hvilke som kan inngå i framtidig rapportering. Av praktiske grunner er det da en fordel å bruke en todeling av land, mens det i framtidig rapportering kan brukes andre inndelinger.

Det kan framføres ulike innvendinger mot å bare bruke en todeling av fødeland. Selv om det er tydelige forskjeller i arbeidsmarkedstrekk mellom de to landgruppene, er det også betydelig variasjon innenfor hver av gruppene. Det er derfor av interesse også å gi tall for enkeltland, men vi anbefaler ikke å lage slike tabeller med alle land. Det er flere grunner til dette.

Siden vi regner prosentandeler, vil endringstall fra et år til neste være mest hensiktsmessig i grupper over en viss størrelse. Tilfeldigheter kan gjøre at prosentvise endringer i små grupper kan se dramatisk store ut, uten at det egentlig har skjedd særlig endringer på arbeidsmarkedet.

Som nevnt mangler registrert utdanning for innvandrere kommet inn etter 1999, og andelen av innvandrere fra et land som mangler registrert utdanning har betydning for om det gir mening å beregne overkvalifisering. Er andelen som mangler registrert utdanning svært stor, vil denne type måling av overkvalifiseringen være misvisende for den faktiske situasjonen for innvandrere fra dette landet. Se vedleggstabell II for dokumentasjon av manglene.

Videre er det helt ulike årsaker til at folk innvandrer, som ofte har sammenheng med hvilket land de kommer fra. Innvandrere fra Norden, øvrige EU-land, USA, mv. har i større grad innvandret nettopp for å søke arbeid. Mange innvandrere fra Asia, Afrika mv. er flyktninger, eller har av andre grunner et dårligere utgangspunkt for arbeidsmarkedet. Det betyr at det er innvandringsgrunnen som er viktig for å forklare de store forskjellene på landgruppene, ikke nødvendigvis egenskaper ved fødelandet.

Det er altså ikke helt uproblematisk å lage tabeller med enkeltland heller, i de tilfeller hvor:

- Det har kommet innvandrere fra samme land av helt forskjellig årsaker.
- Det mangler registrert utdanning på mange fram samme land.
- Det er svært få innvandrere ialt fra landet.

Personer født i Norge med foreldre som er innvandrere

Som nevnt har vi i denne rapporten avgrenset målgruppen til innvandrere, altså personer som har innvandret selv. I tillegg til at dette er den største gruppa av personer med utenlandsk bakgrunn, og den det er mest interesse for, er det også av praktiske grunner for å gi noe mer oversiktlig tabelleksempel.

Det er imidlertid også interesse knyttet til personer som er født i Norge, men har foreldre som er innvandrere. Av flere grunner, bør denne gruppa behandles særskilt i rapportering om overkvalifisering. Først og fremst er det en liten gruppe, med foreløpig få som har lang høyere utdanning. På den annen side er dette en gruppe hvor vi har gode utdanningsdata på de aller fleste. Ettersom gruppa øker i antall, blir det mer aktuelt å lage tilsvarende rapportering om overkvalifisering også for dem. Vi gjentar anbefalingen om å ikke lage for detaljerte krysstabeller med prosentberegninger for små grupper. Hvordan de konkrete tabellene bør se ut, vil avhenge av når man ønsker å starte en slik rapportering og hvilke tilleggskjennermerker som er aktuelle å analysere. Det kan derfor være at det i begynnelsen blir noe grovere inndelinger enn i tabellene i denne rapporten.

Mens innvandrere i Norge generelt har bakgrunn fra mange land, er det langt mer begrenset hvilke land som representeres av personer som er født i Norge. Landbakgrunn regnes som regel lik mors fødeland. Det er foreløpig en ganske liten gruppa som har høyere utdanning, og landbakgrunn er begrenset til relativt få land. Det ville derfor være misvisende å gruppere disse landene i samme store landgrupper som er brukt her. I rapporter om personer som er født i Norge anbefaler vi derfor at tabellene skiller mellom hvert enkelt land.

2.4. Beregningene av overkvalifisering i praksis

Mange av resultatene består av prosentandeler av hvor mange som har en bestemt kombinasjon av yrke og utdanning innenfor velavgrensede grupper. Denne prosentandelen skal indikere graden av overkvalifisering. Når vi beregner denne prosenten, deler vi antall ansatte i en yrkesgruppe på antall ansatte med utdanning på det relevant utdanningsnivået.

For å studere hvordan overkvalifisering varierer mellom i ulike grupper deles de ansatte etter innvandrings- og landbakgrunn, kjønn, alder, arbeidserfaring, osv. Hvis en ønsker å kontrollere for mange flere kjennetegn samtidig, vil gruppa vi ser på bli liten og tallet vi deler på bli lavt. I slike tilfeller er det lite meningsfylt å snakke om prosentandeler. Derfor har vi i de fleste tabellene forsøkt å komme fram til inndelinger som ikke gir så små grupper. I noen tabeller med mer detaljerte inndelinger er prosentandelene for enkelte svært små grupper utelatt.

Vi beregner overkvalifiseringsindikatorerne slik:

0. Antall ansatte med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning
delt på
Antall ansatte med høyere utdanning.
1. Antall ansatte med kortere høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning
delt på
Antall ansatte med kortere høyere utdanning.
2. Antall ansatte med lengre høyere utdanning ansatt i yrker som krever kortere høyere utdanning
delt på
Antall ansatte med lengre høyere utdanning.
3. Antall ansatte med lengre høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning
delt på
Antall ansatte med lengre høyere utdanning

Vi kan også dele både yrke og utdanning i fire tilsvarende nivåer og lage en krysstabell som vist i forrige avsnitt. Prosentberegningen blir på tilsvarende måte som over, at vi deler på antall ansatte innenfor hvert utdanningsnivå.

Siden vi bruker registrert utdanning, kan vi kalle indikatorerne for ”formell overkvalifisering”. Legg merke til at det er en viss andel som defineres som overkvalifiserte i befolkningen totalt, ikke bare blant innvandrere. Omfanget av den overkvalifisering vi måler her, kan skyldes mange forhold, blant annet at vi ikke har kontroll med realkompetanse og andre krav til stillingene. En konsekvens av dette er at det er viktig å ikke se på prosentandelen for innvandrere isolert, men vurdere forskjellen i overkvalifiseringsprosenten mellom innvandrere og befolkningen i alt.

3. Datakilder

Vi beskriver her datamaterialet som er brukt i analysen, og bemerker at noe av informasjonen er av mer teknisk karakter beregnet på utvikling av videre studier. Det viktigste poenget for de fleste lesere av denne rapporten, er at det er noen mangler i datagrunnlaget og at disse manglene ikke er tilfeldig fordelt. Det gjør at vi ikke fullt ut kan generalisere resultatene om overkvalifisering for alle innvandrere. Målet er ikke bare å fastslå nivået på overkvalifisering, men å beskrive og utforskende data som kan brukes i videre oppfølging av innvandreres arbeidsmarkedssituasjon.

Vi har koblet data på personnivå fra flere kilder, som i all hovedsak er basert på administrative og statistiske registre og databaser. Tidspunkt for uttak av arbeidstakerdata er uke 34 i hvert av de tre årene 2007 – 2009. Utdanningsdata er koblet på for hvert år og har referansetid fra oktober året før.

Nedenfor vises en kortfattet oversikt over datakildene og opplysninger som brukes i analysen:

<i>Kilde:</i>	<i>Inneholder:</i>
Nasjonal utdanningsdatabase	Dataoverføring fra utdanningsinstitusjoner, supplert med egenrapportert utdanning fra spørreundersøkelser i forbindelse med folketellingene (siste gang i 1999). Utdanningsopplysningene er organisert i en database med igangværende og fullførte utdanninger, knyttet til hver person. En detaljert kode for hver utdanning angir blant annet utdanningsnivå og faglig retning.
Aa-registeret	Opplysninger om arbeidstakere som rapporteres av arbeidsgiverne til NAV for hver jobb, med detaljert yrkeskode som angir arbeidsoppgaver, spesialisering og kompetansenivå.
Trygdedatabasen	Forløpsdata om pensjon og andre trygdeytelser. Her bruker vi antall år med opptjente pensjonspoeng som indikator på arbeidserfaring.
Befolkningsregister	Data fra Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikksystem, med informasjon om kjønn, alder, innvandrings- og landbakgrunn, botid.

Utdannings- og yrkesopplysningene er klassifisert etter gjeldende standarder, og i praksis lagres opplysningene som koder. Hver utdanningskode tilsvarer en ensartet gruppe utdanninger, og en yrkeskode skal tilsvare en ensartet gruppe arbeidsoppgaver. Yrke kodes i henhold til Standard for yrkesklassifisering, som inneholder 350 yrker. Til hjelp for rapportering av yrkeskoder finnes en egen kodeliste med over 5000 yrkestitler, som er tilgjengelig på internett. Kodeverket for utdanningsopplysninger er standarden for utdanningsgruppering, som utgis sammen med kodelisten med mange tusen enkeltutdanninger. I denne rapporten om overkvalifisering ser vi på brede grupperinger av yrke og utdanning. Siden registrene har meget detaljerte inndelinger, kan man i senere undersøkelser se nærmere på enkelte utdanningstyper eller yrker på et mye mer detaljert nivå

Av flere grunner kan vi ikke måle overkvalifisering for absolutt alle som jobber i Norge. Gruppen vi undersøker kan oppsummeres slik: ansatte i privat- og kommunal sektor, med registrert yrke og utdanning. Punktene under redegjør for de gruppene som ikke inngår i datagrunnlaget. Det er overlapping mellom grupper av manglende opplysninger, slik at den totale andelen som er utelatt ikke er lik summen av prosentandelene som oppgis for de enkelte manglene.

- Sysselsatte uten krav til rapportering av yrkesdata til Aa-registeret:
  - Selvstendig næringsdrivende og familiearbeidere meldes ikke inn i Aa-registeret. De utgjør omlag 8 prosent av alle sysselsatte.
  - Ansatte i staten (unntatt helseforetakene) og maritime stillinger bruker egne stillingskoder istedenfor yrkeskoder.
  - Svært små og/eller kortvarige jobber skal ikke rapporteres inn, disse utgjør omlag 10 prosent av alle sysselsatte.

- Sysselsatte hvor yrkesdata skal leveres til Aa-registeret, men som allikevel mangler yrkeskode:
  - Enkelte helseforetak og arbeidsgivere i kommunal sektor mangler yrkeskode i Aa-registeret på grunn av overgang fra tidligere kodesystem. De utgjør henholdsvis 6 og 10 prosent innen disse gruppene.
  - Omlag 2 prosent av ansatte i privat sektor mangler yrkeskode på grunn av manglende innrapportering. Svært små og/eller kortvarige jobber skal ikke rapporteres inn, disse utgjør omlag 10 prosent av alle sysselsatte.
- Ansatte hvor det ikke finnes utdanningskode i register, omlag 4 prosent (omlag 9 prosent av befolkningen mellom 15–74 år). Dette gjelder i stor grad innvandrere som har kommet etter 1999, og som ikke har tatt utdanning i Norge eller ikke er dekket i tilleggsundersøkelsene.
- Grupper som vi velger å holde utenfor analysen:
  - Sysselsatte på korttidsopphold, altså personer som ikke defineres som bosatte. Dette er i stor grad arbeidsinnvandrere fra nye EU-land. De inngår ikke i vanlig registerbasert sysselsettingsstatistikk, men det lages egen statistikk om sysselsatte på korttidsopphold. Hovedårsaken til at de ikke inngår i analysen av overkvalifisering er at vi ikke har utdannings- og yrkesdata for dem.
  - Innvandrere som er kommet ganske nylig vil i liten grad ha registrert utdanningskode. Siden mange i denne gruppen vil være opptatt med språkopplæring og annen tilpasning, er det heller ikke så interessant å analysere overkvalifisering i denne fasen. For å undersøke en mer ensartet og sammenliknbar gruppe, holder vi utenfor beregningene alle med botid fra 0–2 år.

De viktigste forskjellene i datagrunnlaget sammenliknet med analysen fra 2007, er at vi har med data fra flere år og at det har skjedd forbedringer i rapporteringen av yrkesdata. Det største mangelen er fortsatt at vi mangler utdanningsopplysninger for mange innvandrere uten norsk utdanning.

I juni hvert år publiseres den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for innvandrere, med referansetid 4. kvartal året før. Den relativt lange produksjonstiden brukes til omfattende koblinger og kvalitetssikring av mange datakilder for å gi tall for alle sysselsatte. I denne rapporten bruker vi også et enklere datamateriale, som gjøre det mulig å presentere nyere resultater. Til gjengjeld omfatter målingene av overkvalifisering bare arbeidstakere, ikke alle sysselsatte. Dette har vi valgt fordi det uansett ikke finnes direkte yrkesdata for alle sysselsatte. Det var derfor ikke noe stort poeng å vente på de ”vanlige sysselsettingsfilene” for akkurat denne analysen av overkvalifisering. I eventuelle senere studier der overkvalifisering sees i sammenheng med annen mistilpasning på arbeidsmarkedet, kan et bli aktuelt å bruke et utvidet datamateriale. Et alternativ til data som vanligvis brukes i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for innvandrere, er SFP (System For Persondata). SFP er mer bearbejdede datafiler som inneholder sysselsettingsdata påkoblet en rekke tilleggsopplysninger, som for eksempel ulike stønader, samt en mer detaljert arbeidsmarkedsstatus. System for persondata har enda lenger produksjonstid enn data til den vanlige registerbaserte sysselsettingsstatistikken.

Oversikten nedenfor viser fordelingen av innvandrere og befolkningen ialt, i ”delpopulasjonen”, dvs. den gruppa vi undersøker

Landbakgrunn	Befolkningen		Delpopulasjonen	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
2007				
Ikke-innvandrere	3 063 398	90.7	1 552 591	94.4
EU, USA, mv.	112 993	3.3	32 710	2.0
Asia, Afrika mv.	202 564	6.0	58 731	3.6
2008				
Ikke-innvandrere	3 081 903	89.9	1 686 907	94.1
EU, USA, mv.	131 542	3.8	35 243	2.0
Asia, Afrika mv.	216 548	6.3	70 200	3.9
2009				
Ikke-innvandrere	3 100 300	88.8	1 713 823	93.5
EU, USA, mv.	157 654	4.5	38 842	2.1
Asia, Afrika mv.	234 730	6.7	79 818	4.4

Aldersgruppe

I denne rapporten bruker vi samme aldersavgrensning som i offisiell arbeidsmarkedsstatistikk, nemlig at vi bare ser på personer mellom 15 og 74 år. Av forskjellige grunner kan det være aktuelt å diskutere alternativer til denne aldersbegrensningen.

På grunn av krav til langvarige obligatoriske utdanninger for å komme inn på høyere studier, er det svært få med høyere utdanning i de yngste aldersgruppene. Videre vil det være naturlig med en viss ”friksjon”, altså en midlertidig mistilpasning ved at man er overkvalifisert i en kortere periode rett etter avsluttede studier. Disse forholdene tilsier en høyere laveste aldersgrense for rutinemessig rapportering av overkvalifisering.

I de høyeste aldersgruppene er det en lavere andel med høyere utdanning, samt at mange av høyere utdanninger som er tatt for lenge siden har et annet innhold en ”tilsvarende” utdanninger tatt i nyere tid. Dette kan gjøre det fornuftig å operere med en noe lavere høyeste aldersgrense.

En annen problemstilling er at en del personer er under fortsatt utdanning, men har kommet såpass langt at de er registrert med en høyere utdanning på lavere nivå. Hvis disse altså er studenter, men jobber ved siden av i et ”ikke-relevant” yrke, vil de telles med som overkvalifiserte. For å skille ut denne gruppen kunne man operert med en nedre aldersgrense på for eksempel 30 år. Ulempen ved dette er at personer med 1-4 års høyskole utdanning ikke ville vært helt sammenlignbare med de med mer en 4 års høyere utdanning. Sistnevnte gruppe ville i snitt bli målt i forhold til en jobb kortere etter fullført utdanning enn de med kortere høyere utdanning.

En alternativ metode vil være å koble til data også om ”igangværende utdanning” (i denne rapporten er det valgt ”høyeste utdanning”). Ved å koble til begge datakilder kan vi skille ut de som fortsatt er under utdanning, selv om de allerede er registrert med en høyere utdanning. Vi unngår derfor å få med de som har et arbeid ved siden av studier. Her vil ofte jobben ikke være relevant for utdanning de allerede har fullført på lavere nivå, uten at det ansees som problematisk.

4. Overkvalifisering i en større sammenheng

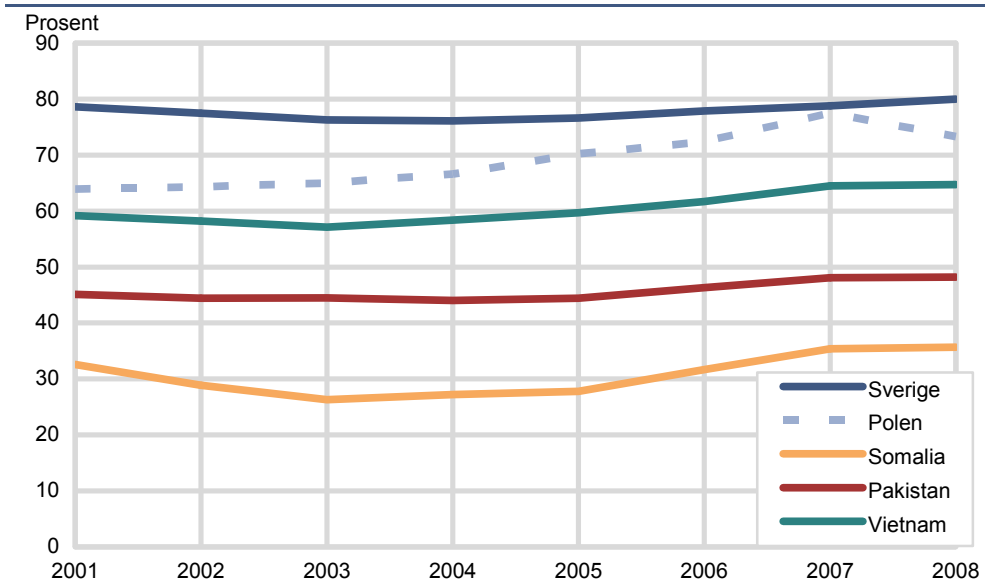
Vi starter med noen generelle resultater for å vise tilknytningen til arbeidsmarkedet for innvandrere og sette overkvalifisering inn i en større sammenheng. Overkvalifisering, arbeidsledighet og undersyssetting er blant de viktigste typene mistilpassing til arbeidsmarkedet. En undersøkelse viste at blant kandidater med utdanning av høyere grad fra år 2000, var det i 2008 kun 2.3 prosent som ble definert som mistilpasset, hvorav overkvalifisering utgjorde 1.1 prosent (Arnesen 2009). Dette antyder at overkvalifisering blant de med aller høyest utdanning ikke er noe omfattende problem for befolkningen i alt.

4.1. Arbeidsmarkedet for innvandrere generelt

Vi kan se på overkvalifisering som et av mange trinn på en skala med sterkere og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. Det er velkjent at flere innvandrergrupper har lavere sysselsettingsandel og høyere arbeidsledighetsrate enn befolkningen totalt. I en slik sammenheng er det ikke unaturlig at også overkvalifisering vil være høyere i de samme gruppene.

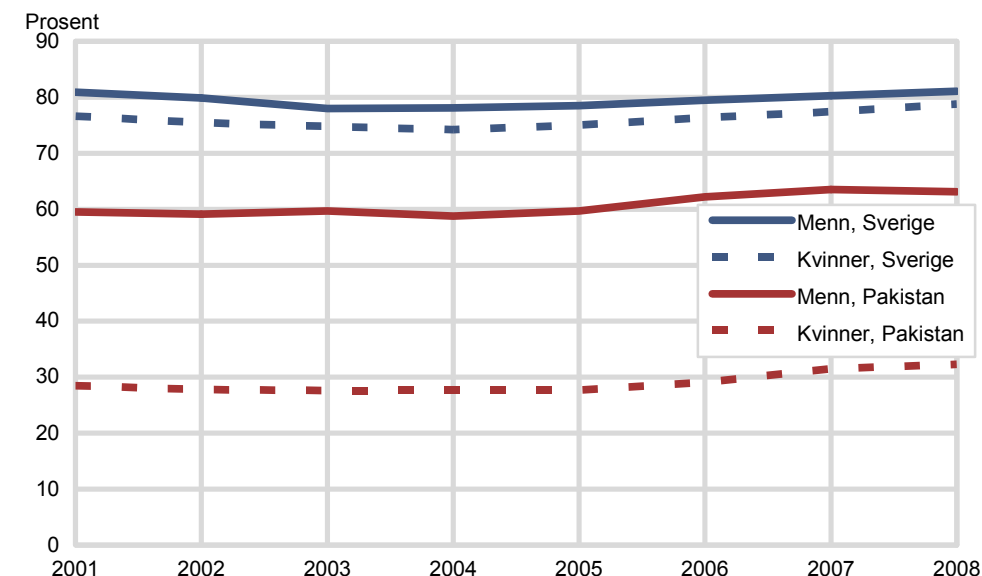
Figur 4.1 viser i sysselsettingsandeler etter fødeland for noen utvalgte innvandrergrupper. Både sysselsettingsnivået og utviklingen varierer mye mellom landgruppene. Det betyr at resultatene gir et noe forenklet bilde av situasjonen, når vi måler overkvalifisering i en gruppe innvandrere som kommer fra mange forskjellige land. Siden sysselsettingen varierer, betyr det at det i noen innvandrergrupper vil være mange som ikke er sysselsatt, også blant folk med høyere utdanning. Det kan for eksempel bety at visse grupper kan ha en forholdsvis lav overkvalifisering, som i virkeligheten skyldes problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, ikke at de er i en gunstig situasjon.

Figur 4.1. Sysselsettingsandel etter landbakgrunn. Registerdata 4. kvartal 2001–2009. Utvalgte land. Prosent

Figur 4.2 viser sysselsettingsandelene for menn og kvinner blant innvandrere fra Sverige og Pakistan. Innvandrere fra Sverige har både høyere sysselsetting og mindre forskjell på menn og kvinner. Det er generelt større forskjell på sysselsettingsandelen mellom menn og kvinner blant innvandrere fra Asia, Afrika, mv., og denne gruppen har lavere sysselsettingsandel i alt. Siden det er store forskjeller mellom menn og kvinner i valg av utdanning og yrkesvalg, vil målingen av overkvalifisering påvirkes. I innvandrergrupper der det for det meste er menn som har utdanning og jobber, vil resultatene om overkvalifisering i hovedsak fortelle om menns arbeidsmarkeds-tilknytning. For å kartlegge kvinners situasjon på arbeidsmarkedet nærmere, må det altså gjøres flere andre analyser enn bare overkvalifisering slik vi måler det her.

Figur 4.2. Sysselsettingsandel blant menn og kvinner, landbakgrunn. Register 4. kvartal 2001–2009. Utvalgte land. Prosent

Som nevnt mangler utdanningsopplysninger for mange innvandrere. Vi ønsker derfor å vise noe om arbeidsmarkedssituasjonen i relasjon til utdanningsnivå og manglende utdanningsopplysninger.

Tabell 4.1 viser sysselsetting og andel i ”høyere yrker” etter utdanningsdata og landbakgrunn. Utdanningsopplysningene er inndelt etter nivå, men med en egen gruppe for den gruppen vi mangler utdanningsdata for. Sysselsettingsandel og andel i ”høyere yrker” brukes som indikatorer på arbeidsmarkedstilpasning, og begge har en klar sammenheng med utdanningsnivået.

Først og fremst spriker resultatene veldig for den gruppen vi mangler utdanningsopplysninger for. Innvandrere fra Norden, øvrige EU-land, USA, mv. hvor vi mangler utdanningsopplysninger, har en betydelig sterkere arbeidsmarkedssituasjon enn innvandrere fra Asia, Afrika mv. Innvandrere fra Norden, øvrige EU-land, USA, mv. er i stor grad arbeidsinnvandrere og har høy sysselsetting, uavhengig av om vi har utdanningskode eller ikke. Mange innvandrere fra Asia, Afrika mv. har kort botid, som igjen er knyttet til både problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet og at vi mangler utdanningskode.

Innvandrere fra Asia, Afrika mv. har også sysselsetting og yrkesnivå som øker i takt med utdanningsnivået, men ikke i samme grad.

Resultatene indikerer også at de vi har utdanningsopplysninger om, ikke er representative for alle innvandrere med og uten registrert utdanning. Innvandrere hvor utdanningsopplysninger mangler i registeret, er sannsynligvis en variert gruppe med hensyn til faktisk kompetanse. Dette bør tas hensyn til i tolkningen av resultatene om overkvalifisering. Hvis en del av de uten registrert utdanning egentlig har høyere utdanning, betyr det at det virkelige omfanget av overkvalifisering er enda større enn det våre resultater viser.

Tabell 4.1. Sysselsettingsandel og andel i høyere yrker¹ etter utdanningsdata² og landbakgrunn³. Register 4. kvartal 2009

	Sysselsatt				Høyere yrker			
	I alt	Land- gruppe A	Land- gruppe E	Øvrig befolkning	I alt	Land- gruppe A	Land- gruppe E	Øvrig befolkning
I alt	72	57	74	72	44	23	39	46
Mangler utdanningsdata	45	48	75	22	24	19	29	17
Grunnskole mv.	60	57	58	60	13	8	22	13
Videregående skole mv.	76	69	68	76	29	14	32	30
Høyere utd. 1-4 år	85	73	78	85	85	56	79	86
Høyere utd. over 4 år	89	81	85	90	96	85	94	97

¹ Administrative ledere, akademiske yrker og høyskoleyrker.

² Gruppering av utdanningsnivå, samt en kategori for de som mangler utdanningsdata.

³ Landgruppe A: Øst-Europa utenom EU, Asia inkludert Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand; Landgruppe E: EU- og EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand.

5. Overkvalifisering i perioden 2007 - 2009

Omfanget av overkvalifisering kan endre seg både som følge av endringer i innvandring og utvandring, økende integrering, og av skiftende konjunkturer og andre endringer på arbeidsmarkedet. I perioden 2007 – 2009 gjennomgikk den norske økonomien og arbeidsmarkedet et konjunkturskifte. En kraftig vekst i sysselsettingen fram mot midten av 2008, ble avløst av finanskrisen og omslag på arbeidsmarkedet. Det er derfor interessant å se om det har skjedd noen endringer i overkvalifiseringen over denne perioden.

I de første tabellene ser vi på overkvalifisering ved å dele både utdanning og yrke i fire brede kategorier etter utdanningsnivå og kompetansenivå, og krysse disse kjennemerkene mot hverandre.

Tabell 5.1 viser fordelingen av yrkeskategoriene innenfor utdanningskategoriene, fordelt etter innvandrings- og landbakgrunn. Tallene er prosentandel som er ansatt i yrket, regnet av alle på samme utdanningsnivå.

For eksempel: i 2007 var 56 prosent av innvandrere fra Asia, Afrika, mv. med lang høyere utdanning ansatt i akademiske yrker (nederste rad i tabellen), mot 72 prosent blant alle med lang høyere utdanning. Det betyr at blant innvandrere fra Asia, Afrika, mv. med lang høyere utdanning var det færre som hadde yrke på relevant kompetansenivå, altså større grad av overkvalifisering

Hovedtrekk i samsvar mellom utdanning og yrke:

- Det er størst samsvar mellom yrkeskategoriene og utdanningskategoriene blant de med lengst høyere utdanning. Også på nivået videregående skole er det stort samsvar mellom yrkeskategoriene og utdanningskategoriene, men i de videre resultatene konsentrer vi oss om høyere utdanninger.
- Det er betydelig overlappning, både opp og ned, innenfor kompetansenivået som tilsvarer kortere høyere utdanning.
- Innvandrere fra Asia, Afrika, mv., er i større grad overkvalifisert, altså ansatt i yrker som har lavere kompetansekrav enn nivået på utdanningen.
- Innvandrere fra EU, USA, mv. er i stort sett mer lik befolkningen totalt. De har total sett en yrkesfordeling med mer høykompetanseryrker, men opplever samtidig litt mer overkvalifisering av ulike typer.
- I perioden 2007 – 2009 var det ganske små endringer i overkvalifiseringen fra et år til det neste.

Tabell 5.1. Yrke etter utdanning og landbakgrunn. Registerdata 2007 – 2009. Prosent

Utdanning	Yrke	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning		
		2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Grunnskole	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Yrker uten krav til utdanning	13	12	11	26	22	22	11	10	10	12	11	10
	Yrker på videregående skole nivå	76	77	76	68	71	71	69	70	70	77	77	77
	Høyskoleyrker	6	6	6	4	4	4	10	11	10	6	6	7
	Akademiske yrker og adm. ledere	5	5	6	3	3	3	10	10	10	5	6	6
Videregående skole	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Yrker uten krav til utdanning	5	5	4	15	13	14	6	5	5	5	4	4
	Yrker på videregående skole nivå	70	70	69	73	74	75	65	64	66	70	69	69
	Høyskoleyrker	14	14	14	7	8	7	15	16	15	14	14	14
	Akademiske yrker og adm. ledere	11	12	12	5	5	5	14	15	14	12	12	12
Høyere utdanning 1-4 år	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Yrker uten krav til utdanning	1	1	1	10	8	8	2	1	1	1	1	1
	Yrker på videregående skole nivå	18	17	17	41	41	41	23	23	21	17	16	16
	Høyskoleyrker	49	49	50	34	35	36	41	41	44	50	50	50
	Akademiske yrker og adm. ledere	32	33	32	15	16	15	34	34	34	33	33	33
Høyere utdanning over 4 år	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Yrker uten krav til utdanning	0	0	0	4	4	4	1	1	0	0	0	0
	Yrker på videregående skole nivå	5	5	5	15	15	18	8	8	7	5	5	5
	Høyskoleyrker	22	21	21	24	24	23	23	23	20	22	21	21
	Akademiske yrker og adm. ledere	72	73	73	56	57	55	68	68	72	73	74	74

Fra 2007 til 2008 var det fortsatt oppgangstid og sysselsettingsvekst. I gode tider øker jobbsjansene, også sjansene for å gå fra en jobb man er overkvalifisert for til en bedre jobb. Med dårligere tider ville en vente en at både arbeidsledighet og overkvalifisering tiltar. Vi finner ikke så tydelig støtte for dette i våre resultater. En forklaring kan være at mange høyt utdannede finner jobber i offentlig sektor og den økte aktiviteten der demper noe av denne effekten. Noe av de observerte endringene kan også skyldes tekniske endringer i datagrunnlaget. For eksempel er rapporteringen av yrkeskoder blitt bedre. Dette forstyrrer altså målingen av overkvalifisering, selv om det isolert sett betyr økt datakvalitet. Hovedforklaringen er nok allikevel at innvandrere i større grad blir værende i jobber de er overkvalifisert for, mer uavhengig av skifte på arbeidsmarkedet.

5.1. Endringer på personnivå

Siden vi ser at det er ganske små netto endringer i overkvalifiseringen totalt, ville det være interessant å studere endringer i yrke hos de enkelte ansatte. Selv om antall ansatte i et yrke er nokså konstant, vil en viss andel skifte jobb og/eller skifte yrke. Det betyr at det kan skje mange endringer i overkvalifiseringen på personnivå, selv om det ikke skjer tydelige endringer i totaltallene. Vi antar for eksempel at flere vil gå over i bedre stillinger når de får sjansen, og at sjansene øker ettersom man skaffer seg arbeidserfaring og/eller det blir bedre tider på arbeidsmarkedet. En grundigere analyse av dette er utenfor rammene for denne rapporten. Vi foreslår at dette undersøkes i sammenheng med overgangen fra utdanning til arbeid, og overgangene mellom ulike arbeidsmarkedsstatuser. I dette avsnittet skal vi vise noen enkle resultater for å belyse om innvandrere med høyere utdanning i større grad blir "sittende fast" i yrker som de er overkvalifisert for

Tabell 5.2. Arbeidsmarkedsstatus i 2007 etter arbeidsmarkedsstatus i 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. 4 kv. 2007 - 4. kv. 2008. Bosatte 15-74 år

		2008				
		I alt ¹	Befolknings- endring	Syssel- satt	Arbeids- ledig ²	Utenfor arbeidsstyrken
2007	I alt	3 469 357	56 054	2 525 003	46 238	957 543
		3 528 784				
	Befolkningsendring	115 481	.	38 713	1 181	75 587
	Sysselsatt	2 484 002	14 939	2 285 363	22 113	161 587
	Arbeidsledig	42 417	331	20 039	9 915	12 132
	Utenfor arbeidsstyrken	942 938	40 784	180 888	13 029	708 237
	Landgruppe A					
	I alt	222 559	4 156	125 218	11 025	82 160
	Befolkningsendring	19 310	.	6 104	487	12 719
	Sysselsatt	115 055	1 123	99 939	4 042	9 951
	Arbeidsledig	10 274	82	4 666	2 778	2 748
	Utenfor arbeidsstyrken	77 920	2 951	14 509	3 718	56 742
	Landgruppe E					
	I alt	165 653	8 482	115 821	2 800	38 550
	Befolkningsendring	32 403	.	22 478	526	9 399
	Sysselsatt	98 089	4 392	85 261	1 388	7 048
Arbeidsledig	1 801	96	860	411	434	
Utenfor arbeidsstyrken	33 360	3 994	7 222	475	21 669	
Øvrig befolkning						
I alt	3 196 626	43 416	2 283 964	32 413	836 833	
Befolkningsendring	63 768	.	10 131	168	53 469	
Sysselsatt	2 270 858	9 424	2 100 163	16 683	144 588	
Arbeidsledig	30 342	153	14 513	6 726	8 950	
Utenfor arbeidsstyrken	831 658	33 839	159 157	8 836	629 826	

¹ På grunn av befolkningsveksten i gruppa 15-74 år, blir det to forskjellige totalsummer (2007 og 2008).

² "Arbeidsledig" er en samlebetegnelse for de som har arbeidsmarkedsstatus "helt ledig" og "på kvalifiseringstiltak". Datakilden er den samme som brukes til den registerbaserte sysselsettingsstatistikken, og gir ikke helt samme antall som statistikk over "registrerte ledige".

Vi ser først på endringer i arbeidsmarkedsstatus for innvandrere mer generelt før vi ser nærmere på de med høyere utdanning. Grunnen til det er at det skjer endringer i befolkningen og sysselsettingen, slik at de kan gi et litt skjevt inntrykk å se isolert på de som er registrert som ansatte med høyere utdanning begge år.

Tabell 5.2 viser de samlede endringer på personnivå fra 2007 til 2008. Resultatene bygger på data som er koblet på personnivå, hvor vi sammenlikner arbeidsmarkedsstatus i 2007 med arbeidsmarkedsstatus i 2008 for hver person. Første kolonne angir arbeidsmarkedsstatus i 2007 og kolonneoverskriftene angir arbeidsmarkedsstatus i 2008. ”I alt” angir bosatte 15–74 år, og på grunn av befolkningsendringer er totalsummen ulike tall for 2007 og 2008.

Kolonnen og raden kalt ”Befolkningsendringer” angir hvor mange som går ut eller inn av befolkningsgruppen som er bosatte og mellom 15 og 74 år. Dette kan klassifiseres som ”ukjent yrkesstatus”, men skyldes altså ikke feil i datagrunnlaget. Omlag 56 000 personer ble 75 år, døde eller utvandret i 2008, og har ”ukjent yrkesstatus” i 2008. Omlag 115 000 personer ble 15 år eller bosatt i 2008, og har ”ukjent yrkesstatus” i 2007.

Det er omlag dobbelt så mange som har ”ukjent arbeidsmarkedsstatus” i 2007 som i 2008 på grunn av at innvandrerbefolkningen har økt – ikke fordi selve datainn-samlingen har blitt dårligere. I tabell 5.3 har vi regnet prosentandeler som går fra hver arbeidsmarkedsstatus til den neste, uten å regne med de som har ukjent arbeidsmarkedsstatus.

Tabell 5.3. Arbeidsmarkedsstatus i 2007 etter arbeidsmarkedsstatus i 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. Registerdata 4. kv. 2007 – 4. kv. 2008. Bosatte 15–74 år både i 2007 og i 2008. Prosent av 2007-tall

		2008			
		I alt	Sysselsatt	Arbeidsledig	Utenfor arbeidsstyrken
2007	I alt				
	I alt	100	73	1	26
	Sysselsatt	100	93	1	7
	Arbeidsledig	100	48	24	29
	Utenfor arbeidsstyrken ..	100	20	1	79
	Landgruppe A				
	I alt	100	60	5	35
	Sysselsatt	100	88	4	9
	Arbeidsledig	100	46	27	27
	Utenfor arbeidsstyrken ..	100	19	5	76
	Landgruppe E				
	I alt	100	75	2	23
	Sysselsatt	100	91	1	8
	Arbeidsledig	100	50	24	25
	Utenfor arbeidsstyrken ..	100	25	2	74
	Øvrig befolkning				
I alt	100	74	1	25	
Sysselsatt	100	93	1	6	
Arbeidsledig	100	48	22	30	
Utenfor arbeidsstyrken ..	100	20	1	79	

Hovedtrekk ved endringene:

- Stabilitetsrater
  - Generelt er omlag 93 prosent sysselsatte både i 2007 og 2008, for innvandrere fra Afrika, Asia, mv. er det tilsvarende tallet 88 prosent.
  - Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. er det 27 prosent som er arbeidsledige på begge tidspunkter, mot 24 prosent for hele befolkningen.
- Endringsrater
  - Andelen som går fra arbeidsledighet til sysselsetting er generelt 48 prosent og 46 prosent blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv., altså en relativt sett liten forskjell.
  - Derimot andelen som går fra sysselsetting til arbeidsledighet er betydelig høyere for innvandrere fra Afrika, Asia, mv., omlag 4 prosent mot rundt én prosent for befolkningen totalt.
- Befolkningsendringer
  - Av de som fra 2007 til 2008 kommer inn i gruppen ”bosatte 15-74 år” er en stor del nye bosatte, som fordeler seg ulikt etter landgruppene:

- Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. går omlag 2/3 til utenfor arbeidsstyrken og 1/3 til sysselsetting.
- Blant innvandrere fra EU, USA, mv. går omlag 1/3 til utenfor arbeidsstyrken og 2/3 til sysselsetting.
- Andre befolkningsendringer er knyttet til aldergrensene og død, og det er svært lav arbeidsstyrkeandel blant de aller yngste og eldste.

For å se på endringer i overkvalifisering, velger vi ut de som har høyere utdanning og beregner fordelingen i ulike yrker. Tabell 5.4 viser yrkeskoden i 4. kv. 2007, etter yrkeskode 4. kv. 2008. Datagrunnlaget er nå bare de som har registrert høyere utdanning og som er bosatte og under 74 år både i 2007 og 2008. Dette utgjør omlag 880 000 personer. Tallene i tabellen er prosent av de høyere utdannede som har en yrkeskode i 2008, regnet i forhold til samme gruppe i 2007. For å se overkvalifisering i sammenheng med arbeidsmarkedsstatus inkluderes også høyt utdannede som ikke er sysselsatt, samt sysselsatte uten yrkeskode i register.

Tabell 5.4. Yrke 4. kv. 2007, etter yrke 4. kv. 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. Kun personer med høyere utdanning som er bosatte og under 74 år både i 2007 og 2008. Prosent av yrkesgruppe i 2007

	2008				
	I alt	Ikke sysselsatt	Andre yrker ¹	Høykompetanseyrker ²	Yrkeskode mangler
I alt					
I alt	100	14	9	52	24
Ikke sysselsatt	100	69	3	7	21
Andre yrker	100	6	69	16	9
Høykompetanseyrker	100	3	1	90	5
Yrkeskode mangler	100	7	6	28	60
Landgruppe A					
I alt	100	25	21	32	22
Ikke sysselsatt	100	76	4	4	16
Andre yrker	100	8	77	8	7
Høykompetanseyrker	100	4	2	88	6
Yrkeskode mangler	100	9	15	22	54
Landgruppe E					
I alt	100	19	11	46	24
Ikke sysselsatt	100	77	2	5	16
Andre yrker	100	6	78	9	6
Høykompetanseyrker	100	4	1	91	4
Yrkeskode mangler	100	7	6	25	62
Øvrig befolkning					
I alt	100	14	9	53	25
Ikke sysselsatt	100	68	3	7	22
Andre yrker	100	6	68	17	9
Høykompetanseyrker	100	3	1	91	5
Yrkeskode mangler	100	7	6	28	60

¹ "Andre yrker" er en samlebetegnelse for yrker som krever videregående skoles nivå og yrker uten utdanningskrav.

² Høykompetanseyrker er en samlebetegnelse for høyskoleyrker, akademiske yrker og administrative ledere.

Vi oppsummerer noen resultater:

- **Stabilitetsrater**
  - Blant høyt utdannede innvandrere fra Afrika, Asia, mv. er det høyere andel som er ikke-sysselsatt både i 2007 og 2008: 76 prosent, mot 69 prosent i alt. I totalen (uavhengig av utdanning) er den tilsvarende andelen omlag 75 prosent både for befolkningen generelt og innvandrere fra Afrika, Asia, mv.
  - Andelen som forblir i "andre yrker" både i 2007 og 2008 er 69 prosent i alt, mot 77 blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. Resultatet kan tolkes som at disse innvandrere blir "sittende fast" i overkvalifisering i større grad. Dette gjelder også innvandrere fra andre land (78 prosent) men de har i utgangspunktet omlag halvparten så stor andel overkvalifiserte.
- **Endringsrater**
  - Andelen som går fra "andre yrker" i 2007 til "høykompetanseyrker" i 2008 er 16 prosent i alt, mot 8 blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. Dette resultatet kan tolkes som lavere sjanse for å komme seg over i yrker på riktig kompetansenivå.

- Av de som går fra ikke-sysselsatt til yrke på riktig kompetansenivå, er det omlag 7 prosent i alt, men bare omlag 4 prosent blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv.
- Både generelt og blant innvandrere er det få som går fra yrke i riktig kompetansenivå i 2007 over i andre yrker året etter. Det er nokså liten forskjell i andelene som går fra yrke på riktig kompetansenivå til å være ikke-sysselsatt.

6. Alder, botid og arbeidserfaring

Dette kapitlet drøfter noen viktige faktorer som har sammenheng med overkvalifisering. Hensikten er få finne fram til grupperinger som kan egne seg for tabeller i jevnlig rapportering om overkvalifisering. Vi drøfter her tidsfaktorer (målt i antall år), som er assosiert med hverandre og har sammenheng med overkvalifisering:

1. *Alder* en viktig faktor i analyser knyttet til høyere utdanninger, fordi høyere utdanning forutsetter grunn- og videregående opplæring, samt at høyere utdanning tar mange år. Andelen med høyere utdanning stiger med alderen, men bare opp til midten av 30-årene. I høyere aldersgrupper er det generelt lavere utdanningsnivå.
2. *Arbeidserfaring* målt i antall år med pensjonsgivende inntekt, gir en logisk sammenheng mellom alder og indikatoren for arbeidserfaring. I utgangspunktet antar vi at arbeidserfaring i en relevant jobb vil gi mindre risiko for senere overkvalifisering. Men det er rimelig at arbeidserfaring generelt også vil bedre sjansene for jobb på riktig nivå. Arbeidserfaring, selv om den ikke nødvendigvis er relevant, kan gi uformell kompetanse, for eksempel språk, sosiale ferdigheter og rutiner. Videre kan arbeidsgivere betrakte generell arbeidserfaring som en indikator på ønskede egenskaper som for eksempel motivasjon og pålitelighet.
3. *Botid* defineres som hvor lenge en innvandrere har oppholdt seg i Norge, regnet som antall år fra første bosettingsdato. Botiden betraktes i noen sammenhenger som en indikator på språkferdigheter og integrering. Imidlertid er de ikke en helt enkel sammenheng mellom arbeidsmarkedstilknytning og botid.

Samspill mellom tidsfaktorene

Siden høyere utdanninger tar lang tid, vil det som nevnt være en viss sammenheng mellom alder og utdanningsnivå. Siden det er et begrenset antall jobber som er relevant til hver utdanningstype, må man regne med en viss friksjon i tilpasningen, det vil si at det kan ta noe tid fra utdanningen er fullført til man er i riktig yrke. Utfra dette kan man vente at en viss del yngre er overkvalifiserte i en overgangsperiode, fordi de først tar jobber med lavere kompetansekrav for å skaffe inntekter og søker seg over i mer kvalifiserte jobber så snart anledningen byr seg.

Innvandrere som har norsk utdanning og arbeidserfaring i Norge vil med nødvendighet også ha en viss botid. Høyere utdanning kan ta flere år, samtidig som yngre generasjoner generelt har høyere utdanningsnivå. Dette fører til kompliserte sammenhenger mellom alder, utdanningsnivå, arbeidserfaring og botid. Et annet forhold er at innvandringen skjer i "bølger" dvs. at det kommer flere fra enkelte land i enkelte perioder. Dette skaper en sammenheng mellom landbakgrunn og botid. Alle disse sammenhengene gjør det vanskelig å måle de isolerte effektene av hver enkelt faktor. I de neste avsnittene vil vi forsøke å se på de enkelte faktorene og den samlede virkningen for overkvalifisering.

Alder og botid

Først ser vi på hvordan alder og botid påvirker overkvalifisering. Tabell 6.1 viser prosentandel av de med høyere utdanning som er ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Alle prosentene er beregnet ved å dele på antall ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning på antall med høyere utdanning innen hver gruppe. Dette er altså en sammenslåing av flere overkvalifiseringsindikatorer, for å kunne se nærmere på samspill av de ulike tidsfaktorene. Noen resultater for alder og botid:

- Alder
  - Generelt er det mindre overkvalifisering (13 prosent) i gruppen 30–49 år enn blant de under 30 år (34 prosent).
  - Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. er det derimot høyere andel overkvalifisering i høyere aldersgrupper, de tilsvarende tallene er 41 og 40 prosent, og enda høyere for de over 50 år.

- Botid
  - Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. synker overkvalifiseringsandelen med økende botid.
  - For andre innvandrere ligger overkvalifiseringsandelen på et lavere og jevnere nivå.
- Samspill av alder og botid
  - Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. som har 3–5 års botid og er mellom 30–49 år, er andelen overkvalifisering 54 prosent, mot 48 prosent for de under 30 år med samme botid.
  - Blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv. under 30 år synker overkvalifiseringen med økende botid. Blant andre innvandrere under 30 år finner en ikke dette mønsteret, hvor overkvalifiseringen er på et jevnt nivå omlag som for de under 30 år generelt.

Tabell 6.1. Overkvalifisering, etter alder, botid og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent.

Alder/Botid	I alt	Landgruppe A	Landgruppe E
I alt			
I alt	15	42	17
3-5 år	38	54	16
5-9 år	34	48	14
Over 10 år	28	40	18
Øvrig befolkning	14	.	.
Under 30 år			
I alt	34	40	34
3-5 år	42	48	34
5-9 år	40	44	34
Over 10 år	38	39	34
Øvrig befolkning	34	.	.
30-49 år			
I alt	13	41	15
3-5 år	36	54	9
5-9 år	32	47	10
Over 10 år	28	38	17
Øvrig befolkning	12	.	.
50-74 år			
I alt	10	46	17
5-9 år	33	58	6
Over 10 år	27	45	17
Øvrig befolkning	9	.	.

Vi kan også betrakte sammenhengen mellom alder og botid slik: Innvandrere som har relativt lang botid i forhold til nåværende alder, har innvandret som forholdsvis unge. Det kan med andre ord hende at det er alderen på innvandringstidspunktet som er avgjørende. Dette er i tråd med antagelser om at unge har mer å vinne på å ta utdanning, og at unge har lettere for å lære seg et nytt språk. Det kan også være at sosiale nettverk spiller en stor rolle for arbeidsmarkedstilknytningen og at dette gjør at yngre innvandrere kommer bedre ut.

At yngre i større grad er overkvalifisert kan skyldes blant annet:

- Man må regne med en viss friksjon, eller ”midlertidig mismatch”, når man skal inn på arbeidsmarkedet generelt. Nyutdannede uten relevant arbeidserfaring kan ta jobber de er overkvalifisert for i en periode for å skaffe inntekter mens de ser etter en mer varig jobb på riktig kompetansenivå.
- Unge som står med registrert høyere utdanning av kortere varighet, kan i virkeligheten være under utdanning fremdeles. For eksempel kan en registrert bachelor-grad være første del av et pågående embedsstudium. Jobben som fører til at de defineres som overkvalifiserte kan da være en bijobb ved siden av fortsatte studier.

Blant eldre er noen på vei ut av arbeidslivet, selv om de ikke har nådd formell pensjoneringsalder eller har sluttet helt å jobbe. I en overgangsfase kan noen ta jobber de er overkvalifiserte for, fordi man for eksempel vil ha mindre stress eller lettere arbeidsoppgaver.

Alder og arbeidserfaring

Tabell 6.2 viser prosentandel av de med høyere utdanning som er ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning, fordelt etter alder, arbeidserfaring og landbakgrunn.

Vi oppsummerer noen av de viktigste resultatene her:

- **Arbeidserfaring generelt**
  - Overkvalifiseringsandelen synker med økende arbeidserfaring, for høyt utdannede generelt og for begge innvandrergruppene.
  - Men overkvalifiseringsandelen synker ikke så bratt med økende arbeidserfaring, for innvandrere fra Afrika, Asia, mv. som totalt.
- **Samspill**
  - Det er få under 30 år som både har høyt utdanning og lang arbeidserfaring. Både blant innvandrere og generelt er det lavere overkvalifisering blant de med over 5 års arbeidserfaring enn de med kortere arbeidserfaring.
  - Også i aldersgruppa 30–49 år synker overkvalifiseringsandelen med økende arbeidserfaring, for høyt utdannede generelt og for begge innvandrergruppene.
  - Blant innvandrere over 50 år, som jo har de største overkvalifiseringsandelene, er det en tydelig lavere overkvalifisering med stigende arbeidserfaring.

Tabell 6.2. Overkvalifisering, etter alder, arbeidserfaring og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent

Alder/ Erfaring	I alt	Landgruppe A	Landgruppe E	Øvrig befolkning
I alt				
I alt	15	42	17	14
0-4 år	35	49	23	35
5-9 år	19	40	18	18
Over 10 år	11	37	15	10
Under 30 år				
I alt	34	40	34	34
0-4 år	39	44	36	38
5-9 år	25	29	26	25
30-49 år				
I alt	13	41	15	12
0-4 år	25	51	16	18
5-9 år	17	40	17	15
Over 10 år	12	34	14	11
50-74 år				
I alt	10	46	17	9
0-4 år	41	69	25	29
5-9 år	40	58	24	35
Over 10 år	9	41	16	9

Resultatene viser at arbeidserfaring slik vi måler den her er en nyttig tilleggsvariabel for å belyse variasjonen i overkvalifiseringen blant innvandrere. Vi ser at overkvalifisering varierer med arbeidserfaringen også innenfor hver aldersgruppe.

Botid og arbeidserfaring

Tabell 6.3 viser tilsvarende måling som de to foregående, men inndelt etter botid og arbeidserfaring. I tabell 6.4 har vi krysset botid, arbeidserfaring og alder. Vi kan oppsummere resultatene med at arbeidserfaring har en selvstendig virkning. Overkvalifiseringsandelen synker med økende arbeidserfaring, også når vi kontrollerer for alder, botid og landbakgrunn.

Tabell 6.3. Overkvalifisering, etter alder, arbeidserfaring og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent

Botid/ Erfaring	I alt	Landgruppe A	Landgruppe E	Øvrig befolkning
I alt				
I alt	15	42	17	14
0-4 år	35	49	23	35
5-9 år	19	40	18	18
Over 10 år	11	37	15	10
3-5 år				
I alt	38	54	16	.
0-4 år	38	54	16	.
5-9 år				
I alt	34	48	14	.
0-4 år	40	50	19	.
5-9 år	23	40	9	.
Over 10 år				
I alt	28	40	18	.
0-4 år	43	46	33	.
5-9 år	33	40	21	.
Over 10 år	23	37	15	.

Tabell 6.4. Overkvalifisering, etter botid, arbeidserfaring, landbakgrunn og alder. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent

Botid/ Arbeidserfaring	Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning		
	15-29 år	30-49 år	50-74 år	15-29 år	30-49 år	50-74 år	15-29 år	30-49 år	50-74 år
3-5 år									
0-4 år	49	55	67	34	9	9	.	.	.
5-9 år	:	:	:	:	:	:	.	.	.
Over 10 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5-9 år									
0-4 år	45	51	66	36	12	8	.	.	.
5-9 år	:	41	:	:	8	5	.	.	.
Over 10 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Over 10 år									
0-4 år	43	48	73	38	28	37	.	.	.
5-9 år	29	40	60	26	20	30	.	.	.
Over 10 år	:	34	41	:	14	16	.	.	.
Øvrig befolkning									
0-4 år	.	.	.	.	.	.	38	18	29
5-9 år	.	.	.	.	.	.	25	15	35
Over 10 år	.	.	.	.	.	.	18	11	9

Drøfting om tidsfaktorene

Resultatene om sammenhengen mellom overkvalifisering og alder kan det være nyttig å innføre begrepet livsfaser. I en analyse av arbeidsmarkedstilknytningen til innvandrere skiller Nerland (2008) mellom etableringsfasen, den etablerte fasen og avgangsfasen. Det er vel mest meningsfullt å snakke om overkvalifisering i den etablerte fasen, som utgjøres av aldersgruppene med høyest sysselsetting, omlag mellom 30 og 50 år. Selv om det er mulig å ta høyere utdanning senere i livet, er det mest vanlig å begynne på høyere utdanning rett etter avsluttet videregående opplæring. For videre rapporteringer om overkvalifisering bør man diskutere om hvilke aldersinndelinger som er mest hensiktsmessig. Det kan være et poeng å se nærmere nettopp på overgangen fra utdanning til sysselsetting i riktig yrke, og derfor ikke sette den nedre aldersgrensen for høyt.

I krysstabeller der en må begrense antall tidsfaktorer foreslår vi å prioritere arbeidserfaring framfor botid og alder. Alle tre kjennemerker er tilgjengelige i registerdata, men det er grenser for hvor små grupper man kan dele i når man lager krysstabeller.

Faglig retning og spesialisering

Vi har nevnt at den måten vi har gruppert utdanningene og yrkene på, gjør at vi har ganske uensartede grupper. I en gruppe yrker som har samme kompetansenivå i

forhold til formell utdanning, kan det være store forskjeller i krav til annen kompetanse, som for eksempel språkferdigheter og samfunnskunnskap. Det betyr at innvandrere som har utdannet seg i retning av yrker som krever mer språkferdigheter, kan oppleve mer formell overkvalifisering. Omvendt kunne en anta at utdanninger som er mer tekniske ville føre til mindre overkvalifisering.

Tabell 6.5 viser overkvalifisering fordelt etter den faglige retningen på utdanningen og landbakgrunn for innvandrere. Enkelte fag er utelatt fordi det er svært få innvandrere som har registrert høyere utdanning innen fagene. Noen tydelige forskjeller mellom fagene peker seg ut:

- Høyere utdanning innen helse- sosial- idrettsfag gir lavest overkvalifisering, også for innvandrere.
- Tekniske og naturvitenskapelig fag gir også lavere overkvalifiseringsgrad for innvandrere, men kommer dårligere ut enn helsefagene.
- Høyt utdannede som har valgt retninger innen språk- og samfunnsfag har høyest overkvalifisering, og i særdeleshet blant innvandrere.

Tabell 6.5. Overkvalifisering, etter faglig retning på utdanningen og landbakgrunn. Utvalgte fag. Registerdata 2009. Prosent av ansatte med relevant utdanningsnivå

Type overkvalifisering	Faglig retning	I alt	Landgruppe A	Landgruppe E
Ansatte med høyere utdanning over 4 år, i yrker som ikke krever høyere utdanning	Alle fag	6	23	8
	1 Humanistiske/estetiske fag	11	36	14
	2 Lærer/pedagogisk utd.	7	45	14
	3 Samfunnsfag/juridiske fag	6	30	6
	4 Økonomiske/administrative fag	8	41	12
	5 Naturvitenskap/teknikk	4	18	7
	6 Helse/sosial/idrettsfag	4	9	3
Ansatte med høyere utdanning over 4 år, i yrker som krever kortere eller ingen høyere utdanning	Alle fag	27	46	28
	1 Humanistiske/estetiske fag	43	72	50
	2 Lærer/pedagogisk utd.	41	79	63
	3 Samfunnsfag/juridiske fag	22	51	23
	4 Økonomiske/administrative fag	42	68	41
	5 Naturvitenskap/teknikk	27	48	30
	6 Helse/sosial/idrettsfag	11	18	8
Ansatte med høyere utdanning inntil 4 år, i yrker som ikke krever høyere utdanning	Alle fag	18	50	22
	1 Humanistiske/estetiske fag	34	62	34
	2 Lærer/pedagogisk utd.	11	46	17
	3 Samfunnsfag/juridiske fag	36	67	42
	4 Økonomiske/administrative fag	21	60	26
	5 Naturvitenskap/teknikk	17	48	25
	6 Helse/sosial/idrettsfag	12	21	11

På bakgrunn av resultatene konkluderer vi med at overkvalifisering varierer betydelig med faglig retning, både blant innvandrere og befolkningen totalt. Det er ikke utfra standarden helt enkelt å identifisere hvilke yrker som er ”helt relevante” for alle utdanninger, slik at vi kan ikke gi noen samlet bilde av hvor mange som jobber innenfor relevant faglig spesialisering. Men vi kan slå fast at innvandrere fra Afrika, Asia, mv. opplever mer overkvalifisering også innen for hver enkelt faglige retning. Man kan altså ikke konkludere med at den høyere overkvalifiseringen skyldes at disse gruppene har ”valgt feil fag”.

7. Hvor kommer utdanningsopplysningene fra?

Utdanningsdatabasen inneholder opplysninger fra flere kilder, hovedsakelig som dataoverføring fra utdanningsinstitusjonene. I tillegg er en viss del utdanningsopplysninger samlet inn ved spørreundersøkelser. Vi ønsker å undersøke om det er forskjeller i overkvalifisering etter hvor utdanningsopplysningene kommer fra. Først ser vi om det er forskjell i overkvalifisering mellom de som har utdanningsopplysninger som er overført via registre og de som er oppgitt av personen selv.

I forbindelse med folketellingene (sist i 1999) er det gjennomført spørreundersøkelser for å samle inn utdanningsopplysninger. For innvandrere uten norsk utdanning utgjør disse selvrapporterte utdanningsopplysningene tilgjengelige ”registerdata”. De selvrapporterte utdanningsopplysningene er klassifisert etter samme kodeverk som data fra norske utdanningsinstitusjoner. Vi bruker derfor et tilleggskjennemerke som angir kilden for utdanningsopplysningene. En forskjell som går på tvers av om utdanningsopplysningene stammer fra norske registre eller er selvoppgitt, er hvor utdanningen er tatt. I folketellingsdata fra før utdanningsdatabasen ble opprettet er selvoppgitt utdanning også tatt i Norge, mens det i nyere data er slik at selvoppgitt utdanning er tatt i utlandet.

Et helt annet spørsmål er hva som er den faktiske kompetansen og hvilket nivå dette tilsvarer i dagens utdanningssystem. Forskjeller i målt overkvalifisering kan avspeile uobserverte forskjeller mellom utdanninger som har samme kode, eller arbeidsgivernes oppfatning av slike forskjeller.

Tabell 7.1 viser overkvalifiseringstypene etter kilde for utdanningsdata for et mer begrenset utvalg. På bakgrunn av de tidligere refererte resultatene velger vi ut en mer ensartet gruppe, som består av høyt utdannede i alderen 30-60 år, som har minst 5 års arbeidserfaring, og for innvandrere minst 5 års botid.

I denne gruppen ansatte finner vi betydelige forskjeller avhengig av hvor utdanningen er tatt:

- For innvandrere fra Asia, Afrika mv. med kortere høyere utdanning er 70 prosent overkvalifisert av de med selvoppgitt utdanning, mot 38 prosent av de med registerbasert. For andre innvandrere er de tilsvarende tallene 27 og 17 prosent.
- For innvandrere fra Asia, Afrika mv. med lang høyere utdanning er 32 prosent overkvalifisert av de med selvoppgitt utdanning, omlag det dobbelte av de med registerbasert.
- Også for den ”mildere” overkvalifiseringstypen er det betydelig forskjell avhengig av kilde for utdanningsdata.

Tabell 7.1. Overkvalifiseringstyper etter kilde for utdanningsdata. Ansatte med høyere utdanning. Registerdata 2009

		I alt	Registerbasert utdanning	Selvoppgitt utdanning
Høyere utdanning over 4 år,	I alt	4. 7	4. 5	12. 7
Yrker som ikke krever høyere utdanning	Landgruppe A	18. 9	15. 7	31. 7
	Landgruppe E	6. 8	6. 4	7. 6
	Øvrig befolkning	4. 1	4. 1	3. 3
Høyere utdanning over 4 år,	I alt	25. 3	24. 9	37. 6
Yrker som krever kortere eller ingen høyere utdanning	Landgruppe A	42. 6	38. 5	58. 9
	Landgruppe E	27. 1	23. 2	34. 0
	Øvrig befolkning	24. 6	24. 6	18. 6
Høyere utdanning inntil 4 år,	I alt	14. 0	13. 4	38. 6
Yrker som ikke krever høyere utdanning	Landgruppe A	47. 1	38. 1	70. 2
	Landgruppe E	20. 2	16. 5	26. 5
	Øvrig befolkning	12. 9	12. 9	18. 6

8. Hvor er utdanningen fullført?

Tabell 8.1 viser overkvalifisering fordelt etter i hvilket land utdanningen er fullført. For å få en oversiktlig tabell er overkvalifisering her definert som andel ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning, i prosent av alle med høyere utdanning. Resultatene tyder på at det er større overkvalifisering blant de med høyere utdanning fullført i Afrika, Asia, mv. Dette gjelder generelt, men i enda høyere grad for innvandrere fra de samme landene. Vi ser også at blant innvandrere fra Afrika, Asia, mv., som har registrert at den høyere utdanning er tatt i Norge, er 27 prosent overkvalifisert, mot 15 prosent i alt.

Tabell 8.1. Overkvalifisering: Andel ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning, av alle med høyere utdanning, etter hvor utdanning er fullført og innvandreres landbakgrunn. Registerdata 2009. Prosent

Fullføringsland	Overkvalifisering i prosent			
	I alt	Innvandrere fra landgruppe A	Innvandrere fra landgruppe E	Øvrig befolkning
I alt	16	42	19	15
Utdannet i land fra gruppe A	68	70	29	35
Utdannet i land fra gruppe E	20	31	22	19
Utdannet i Norge	15	27	16	14

Siden vi har vist at det også er forskjeller etter arbeidserfaring og botid, ønsker vi å kontrollere for dette. Vi forsøker altså å isolere virkningen av hvor utdanningen er tatt. Tabell 8.2 viser samme analyse som tabell 8.1, men kun for innvandrere som har minst 5 års arbeidserfaring og 5 års botid. Resultatet er en kraftig reduksjon av alle prosentandelene for overkvalifisering. Men også for gruppa med ganske lang botid og lang arbeidserfaring, er det betydelige forskjeller etter hvilket land utdanningen er fullført.

Tabell 8.2. Overkvalifisering: Andel ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning, av alle med høyere utdanning, etter hvor utdanning er fullført og innvandreres landbakgrunn. Registerdata 2009. Prosent. Innvandrere som har minst 5 års arbeidserfaring og 5 års botid

	Overkvalifisert i prosent		
	I alt	Landgruppe A	Landgruppe E
I alt	12	19	8
Utdannet i land fra gruppe A	42	43	15
Utdannet i land fra gruppe E	10	11	10
Utdannet i Norge	7	8	5

9. Forslag til rapportering

Vi foreslår at jevnlig rapportering om overkvalifisering skjer i form av en tabellrapport en begrenset mengde kommentarer og analyser. Vi vurderer at det foreløpig ikke er aktuelt å publisere slike tabeller i Statistikkbanken på ssb.no. Det skyldes at det av flere grunner er vanskelig å tolke resultatene riktig. Datagrunnlaget er spesielt fordi det for et høyt antall innvandrere mangler utdanningsdata. Andelen som mangler utdanningsdata varierer også mye mellom innvandrergруппene og er svært høy i en del grupper. Videre bør man være forsiktig med å trekke konklusjoner om overkvalifisering uten å se på flere tabeller i sammenheng.

Med utgangspunkt i de datakilder som vi har undersøkt og de resultater vi har kommet fra til, foreslår vi tabeller som vi mener er egnet for å overvåke overkvalifisering blant innvandrere. Først gir vi noen anbefalinger om avgrensninger av hvem man bør se på, deretter noen kommentarer til form og hyppighet på publiseringene, og til slutt konkrete forslag til tabeller.

9.1. Avgrensning av målgruppen

Vi anbefaler å avgrense gruppen til:

- Innvandrere som har minst 3 års botid.
- Personer med registrert høyere utdanning av minst 1 års varighet, og ikke fortsatt er under utdanning.

Begrunnelsen for avgrensningene er i hovedsak å lage et mer ensartet og sammenliknbart datagrunnlag:

- Innvandrere som nylig er bosatt vil ofte delta i introduksjonsordningen, være under opplæring eller på annen måte være i en overgangsfase. I tillegg vil mangler det registrering av utdanningsopplysninger for de fleste, slik at det blir vanskelig å trekke konklusjoner for hele gruppa.
- Personer som fortsatt er under utdanning kan ha valgt en jobb som passer med studievirksomheten og ikke for at de skal være relevant i forhold til det utdanningsnivå de til nå har oppnådd.
- Datagrunnlaget er begrenset til de utdanningsopplysninger som foreligger i registrene, enten de er registrert i tidligere spørreundersøkelser eller er hentet fra utdanningsinstitusjonenes datasystem. Kortere kurs og utdanning utenom de som registreres i utdanningsdatabasen er altså ikke med.

9.2. Praktiske definisjoner av overkvalifisering

Overkvalifisering beregnes som prosentandeler av antall personer som har bestemte kombinasjoner av utdanning og yrke:

- Av ansatte med høyere utdanning (alle typer):
  - Ansatte i yrker som ikke krever noe høyere utdanning.
- Av ansatte med kortere høyere utdanning (1–4 års varighet):
  - Ansatte i yrker som ikke krever noe høyere utdanning.
- Av ansatte med lengre høyere utdanning (over 4 års varighet):
  - Ansatte i yrker som krever kortere høyere utdanning (1–4 års varighet):
  - Ansatte i yrker som ikke krever noe høyere utdanning.

Noen av disse indikatorene for overkvalifisering overlapper hverandre, fordi vi også har behov for en grovere inndeling av overkvalifisering når vi krysser med flere tilleggskjennemerker. I andre tilfeller anbefales isteden en vanlig krysstabell der alle kombinasjoner av utdanning og yrke vises uttrykkelig.

Yrkesfelt som regnes til de som normalt krever høyere utdanning regnes i denne sammenheng akademiske yrker, de såkalte høyskoleyrkene, samt lederyrker (direktører og administrative ledere).

Overkvalifisering er i denne rapporten definert for sysselsatte, altså bare for personer som er i arbeid. Vi foreslår i tillegg at framtidig rapportering også belyser andel arbeidsledige og sysselsatte. Dette for å se arbeidsledighet og overkvalifisering i sammenheng som to typer mistilpasning på arbeidsmarkedet.

9.3. Innvandrings- og landbakgrunn

Vi anbefaler i første omgang å avgrense rapporteringen til gruppen innvandrere, dvs. bosatte personer som selv har innvandret til Norge, er født i utlandet og hvor begge foreldrene er født i utlandet. Høyt utdannede med forskjellige andre typer utenlandsk bakgrunn utgjør enten svært små grupper, eller utgjør grupper som har svært lik arbeidsmarkedstilpasning som befolkningen ialt. Når barn født i Norge med innvandrerforeldre blir av en hvis størrelse kan det også gis tall for aktuelle enkeltland. Fordelen med denne gruppen er at vi har gode utdanningsdata for dem.

Landbakgrunn for innvandrere er definert som eget fødeland, eventuelt statsborgerskap der data om fødeland mangler. Ved todeling av innvandrerne etter landsbakgrunn anbefaler vi å bruke denne grupperingen av land:

Landgruppe A: alle land i Asia inkludert Tyrkia, Afrika, Øst-Europa utenom EU, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania unntatt Australia og New Zealand.

Landgruppe E: alle EU-land, EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand.

Det kan også bli aktuelt å gi tall etter verdensdel og også å gi tall for enkeltland der hvor tallet på innvandrere vi har utdanningsdata om er stort nok.

9.4. Tabelltyper

Tabellene som foreslås i den videre rapportering bygger på de foreliggende rapportene, kjennskap til datakildene og erfaringene med tolkningen av resultatene. Vi har tatt som utgangspunkt at den videre rapportering er mer beregnet som oppslagsverk for brukere som ønsker å følge med på arbeidsmarkedet for innvandrere. De foreslåtte tabellene er derfor noen ganger større og mer detaljerte/fullstendige enn i denne analyserapporten.

De to første tabellene skal gi en generell oversikt over arbeidsmarkedet, for å sette overkvalifisering blant innvandrere inn i en større sammenheng. Tabellene viser sammenhengen mellom utdanning og arbeidsmarkedsstatus for befolkningen generelt og yrke for ansatte. Denne sammenhengen framstilles som prosentvis fordeling innenfor hvert utdanningsnivå. Denne prosentvise fordelingen kan så enkelt sammenliknes mellom innvandrergrupper og befolkningen ialt.

I begge disse tabellene teller også alle som mangler registrert utdanning og/eller direkte yrkesdata i register. På den måten gir de et mer helhetlig bilde av arbeidsmarkedssituasjonen, enn de rene overkvalifiseringsanalysene som følger senere.

Tabelltype 1: Befolkningen 15-74 år, arbeidsmarkedsstatus etter utdanningsnivå og landbakgrunn. Prosent av hvert utdanningsnivå.

Utdanningsnivå:	Arbeidsmarkedsstatus:	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning		
		2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år
I alt	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												
Grunnskole	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												
Videregående skole	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												
Høyere utdanning 1-4 år	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												
Høyere utdanning over 4 år	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												
Mangler registrering av utdanning	I alt												
	Utenfor arbeidsstyrken												
	Arbeidsledig												
	Ansatt												
	Selvstendig næringsdrivende												

Tabelltype 2: Ansatte 15-74 år, yrke etter utdanningsnivå og landbakgrunn. Prosent av hvert utdanningsnivå.

Utdanningsnivå:	Yrke:	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning		
		2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år
I alt	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												
Grunnskole	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												
Videregående skole	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												
Høyere utdanning 1-4 år	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												
Høyere utdanning over 4 år	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												
Mangler registrering av utdanning	Ansatte i alt												
	Yrker uten krav til utdanning												
	Yrker på videregående skoles nivå												
	Høyskoleyrker												
	Akademiske yrker og adm. ledere												
	Mangler direkte yrkesdata												

Tabelltype 3 viser overkvalifisering fordelt etter arbeidserfaring for ansatte med registrert høyere utdanning og direkte yrkesdata fra register. Her har vi lagt på de begrensninger som nevnt innledningsvis med hensyn til alder og botid. Tallene i tabellen beregnes som prosentvis fordeling av yrker innen hvert utdanningsnivå og gruppe av arbeidserfaring. Prosentandelen i yrker som ikke krever den høyere utdanningen, vil da være et mål på overkvalifisering i den aktuelle gruppen. Det er da forholdsvis enkelt å sammenlikne omfanget av overkvalifisering mellom innvandrergupper og befolkningen i alt, kontrollert for arbeidserfaring og tildels kontrollert for alder og botid.

Tabelltype 3: Ansatte med registrert høyere utdanning og direkte yrkesdata fra register, unntatt innvandrere med botid 0-2 år. Yrke etter utdanningsnivå, arbeidserfaring og landbakgrunn. Prosent av hvert utdanningsnivå og gruppe av arbeidserfaring.

Utdanningsnivå:	Arbeidserfaring:	Yrke:	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning			
			2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	
Høyere utdanning 1-4 år	I alt	I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
		Høyskoleyrker													
	0-5 år	Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
	Over 5 år	Høyskoleyrker													
		Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
Høyere utdanning over 4 år	I alt	I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
		Høyskoleyrker													
	0-5 år	Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
	Over 5 år	Høyskoleyrker													
		Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													

Tabelltype 4a: Ansatte med registrert høyere utdanning og direkte yrkesdata fra register, unntatt innvandrere med botid 0-2 år. Yrke etter utdanningsnivå, datakilde for utdanningskoden og landbakgrunn. Prosent av hvert utdanningsnivå og datakilde.

Utdanningsnivå:	Datakilde for utdanning	Yrke:	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning			
			2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	
Høyere utdanning 1-4 år	I alt	I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
		Høyskoleyrker													
	Egenoppgitt	Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
	Registerbasert	Høyskoleyrker													
		Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
Høyere utdanning over 4 år	I alt	I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
		Høyskoleyrker													
	Egenoppgitt	Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													
		Yrker uten krav til høyere utdanning													
	Registerbasert	Høyskoleyrker													
		Akademiske yrker og adm. ledere													
		I alt													

Tabelltype 4 viser overkvalifisering for samme gruppe med de samme begrensningene som i tabelltype 3. Vi foreslår først en tabell med fordeling etter datakilde for utdanningen, altså selvrapportert eller register fra utdanningsinstitusjonene. Videre foreslås en tilsvarende tabell med fordeling etter hvor utdanningen er fullført, Norge eller utlandet. Også i disse to tabellene beregnes overkvalifisering som prosentvis fordeling innen hvert utdanningsnivå og gruppe av utdanningsdata.

Tabelltype 4a: Ansatte med registrert høyere utdanning og direkte yrkesdata fra register, unntatt innvandrere med botid 0-2 år. Yrke etter utdanningsnivå, hvor utdanningen er fullført og landbakgrunn. Prosent av hvert utdanningsnivå og land.

Utdanningsnivå:	Land utdanningen er fullført	Yrke:	I alt			Landgruppe A			Landgruppe E			Øvrig befolkning		
			2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år	2007	Forrige år	Nyeste år
Høyere utdanning 1-4 år	I alt	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												
	Norge	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												
	Andre land	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												
Høyere utdanning over 4 år	I alt	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												
	Norge	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												
	Andre land	I alt												
		Yrker uten krav til høyere utdanning												
		Høyskoleyrker												
		Akademiske yrker og adm. ledere												

9.5. Overganger mellom arbeidsmarkedsstatus og endringer av yrke

De foregående tabellene viser de *samlede endringer* i omfanget av misstilpasninger som arbeidsledighet og overkvalifisering. For å utvide bildet av endringer på arbeidsmarkedet, foreslår vi også at vi rapporterer omfanget av *individuelle endringer* av arbeidsmarkedsstatuser og arbeidsoppgaver.

Tabelltype 5 skal vise overganger mellom arbeidsmarkedsstatus fra det foregående året, til det nyeste vi har data om. Tallene beregnes som prosentener som har gått fra en status til samme eller andre statuser. For eksempel kan man se hvor stor andel av de som på det første tidspunktet er arbeidsledige som et år senere er sysselsatte.

Merk at vi av praktiske grunner lager en krysstabell for hver landgruppe. I hver deltabell er det også en rad og kolonne for "befolkningsendringer", som er en samlebetegnelse på: de som blir 15 år eller bosetter seg; de som blir 75 år, dør eller utvandrer. Tabell 5 teller altså med alle som er i gruppen bosatte 15-74 år i et eller begge av årene som inngår.

Tabelltype 5: Bosatte 15-74 år, arbeidsmarkedsstatus i år etter arbeidsmarkedsstatus foregående år, og landbakgrunn. Prosent av arbeidsmarkedsstatus foregående år.

Befolkningen ialt		Arbeidsmarkedsstatus i nyeste år					Befolkningsendring
		I alt	Utenfor arbeidsstyrken	Arbeidsledig	Ansatt	Selvstendig næringsdrivende	
Arbeidsmarkedsstatus i forrige år	I alt						
	Utenfor arbeidsstyrken						
	Arbeidsledig						
	Ansatt						
	Selvstendig næringsdrivende						
	Befolkningsendring						
Landgruppe A		Arbeidsmarkedsstatus i nyeste år					Befolkningsendring
		I alt	Utenfor arbeidsstyrken	Arbeidsledig	Ansatt	Selvstendig næringsdrivende	
Arbeidsmarkedsstatus i forrige år	I alt						
	Utenfor arbeidsstyrken						
	Arbeidsledig						
	Ansatt						
	Selvstendig næringsdrivende						
	Befolkningsendring						
Landgruppe E		Arbeidsmarkedsstatus i nyeste år					Befolkningsendring
		I alt	Utenfor arbeidsstyrken	Arbeidsledig	Ansatt	Selvstendig næringsdrivende	
Arbeidsmarkedsstatus i forrige år	I alt						
	Utenfor arbeidsstyrken						
	Arbeidsledig						
	Ansatt						
	Selvstendig næringsdrivende						
	Befolkningsendring						

Tabelltype 6 viser de individuelle endringer i yrke fra et år til neste, beregnet bare for de som har registrert høyere utdanning og er ansatt i det ene eller begge av årene som undersøkes. Tallene beregnes som prosentandeler som går fra en type yrke til en annen. Det gjør at vi kan se hvor mange som går fra overkvalifisering til et mer relevant yrke. Tabellen teller ikke med befolkningsendringer, og vi foreslår samme begrensninger med hensyn til botid og alder som i tabellene om overkvalifisering.

Tabelltype 6: Ansatte med registrert høyere utdanning, unntatt innvandrere med botid 0-2 år. Yrke i år etter yrke foregående år og landbakgrunn. Prosent av yrke foregående år.

I alt		Yrke i nyeste år				
		I alt	Ikke ansatt	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning	Ansatte uten direkte yrkesdata i register
Yrke i forrige år	I alt					
	Ikke ansatt					
	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning					
	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning					
	Ansatte uten direkte yrkesdata i register					
Landgruppe A		Yrke i nyeste år				
		I alt	Ikke ansatt	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning	Ansatte uten direkte yrkesdata i register
Yrke i forrige år	I alt					
	Ikke ansatt					
	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning					
	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning					
	Ansatte uten direkte yrkesdata i register					
Landgruppe E		Yrke i nyeste år				
		I alt	Ikke ansatt	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning	Ansatte uten direkte yrkesdata i register
Yrke i forrige år	I alt					
	Ikke ansatt					
	Ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning					
	Ansatt i yrker som krever høyere utdanning					
	Ansatte uten direkte yrkesdata i register					

Referanser

Villund, Ole (2008): *Riktig yrke etter utdanning? En registerbasert undersøkelse om kompetanse og arbeidsoppgaver hos ansatte med innvandrerbakgrunn*, Rapport 2008/37, Statistisk sentralbyrå.

Nerland, Sølve Mikal (2008): *Ikke-vestlige innvandreres forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og velferdsordninger i ulike livsfaser*, Rapport 2008/26, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A1. Bosatte 15-74 år, etter utdanningsdata og innvandrerbakgrunn, delt etter to landgrupperinger og utvalgte enkeltland. Registerdata 4. kvartal 2008. Personer

	Antall					
	I alt	Mangler utd. data	Grunnskole mv.	Videregående skole mv.	Høyere utd. inntil 3 år	Høyere utd. minst 4 år
I alt	3 528 773	323 711	929 637	1 388 706	683 289	203 430
Landgruppe A	218 392	93 710	62 318	35 831	19 452	7 081
Afghanistan	6 057	3 756	1 773	370	111	47
Bosnia-Hercegovina	12 204	2 555	3 936	3 749	1 643	321
Brasil	2 141	1 471	299	196	113	62
Chile	5 706	1 032	1 592	1 904	948	230
Eritrea	2 628	1 354	572	473	174	55
Etiopia	3 185	1 551	804	453	203	174
Filippinene	10 276	5 711	1 498	1 230	1 523	314
India	6 131	2 775	1 146	833	991	386
Irak	16 217	8 216	5 218	1 565	931	287
Iran	12 167	3 049	3 489	2 924	1 944	761
Kina	5 217	2 649	936	653	569	410
Kosovo	8 222	3 265	2 872	1 497	529	59
Kroatia	2 389	804	642	673	219	51
Makedonia	2 021	719	695	442	137	28
Marokko	4 546	1 550	1 751	775	396	74
Pakistan	15 690	5 093	6 328	2 776	1 198	295
Russland	10 634	6 121	2 056	926	785	746
Somalia	13 711	7 064	4 693	1 449	424	81
Sri Lanka	8 138	2 100	2 704	2 197	925	212
Thailand	9 233	6 004	2 252	675	254	48
Tyrkia	9 605	3 446	4 061	1 489	464	145
Vietnam	12 272	2 214	4 979	3 249	1 361	469
Øvrige i Landgruppe A	40 002	21 211	8 022	5 333	3 610	1 826
Landgruppe E	157 171	96 624	12 579	20 555	18 285	9 128
Danmark	14 983	4 814	2 543	4 039	2 641	946
Finland	5 683	2 316	843	1 128	1 053	343
Frankrike	2 934	1 809	155	268	370	332
Island	2 953	958	552	755	491	197
Litauen	6 346	5 917	129	87	123	90
Nederland	4 830	2 595	272	705	822	436
Polen	38 290	33 473	1 117	1 634	1 192	874
Romania	2 976	2 081	232	218	255	190
Storbritannia	10 371	4 181	1 134	1 774	2 399	883
Sverige	25 405	13 345	2 262	4 439	4 086	1 273
Tyskland	16 766	10 790	990	2 129	1 484	1 373
USA	5 714	2 655	348	677	1 169	865
Øvrige i Landgruppe E	19 920	11 690	2 002	2 702	2 200	1 326
Øvrig befolkning	3 153 210	133 377	854 740	1 332 320	645 552	187 221

Tabell A2. Bosatte 15-74 år, etter utdanningsdata og innvandrerbakgrunn, delt etter to landgrupperinger og utvalgte enkeltland. Registerdata 4. kvartal 2008. Prosent

	Prosent					
	I alt	Mangler utd. data	Grunnskole mv.	Videregående skole mv.	Høyere utd. inntil 3 år	Høyere utd. minst 4 år
I alt	100,0	9,2	26,3	39,4	19,4	5,8
Landgruppe A	100,0	42,9	28,5	16,4	8,9	3,2
Afghanistan	100,0	62,0	29,3	6,1	1,8	0,8
Bosnia-Hercegovina	100,0	20,9	32,3	30,7	13,5	2,6
Brasil	100,0	68,7	14,0	9,2	5,3	2,9
Chile	100,0	18,1	27,9	33,4	16,6	4,0
Eritrea	100,0	51,5	21,8	18,0	6,6	2,1
Etiopia	100,0	48,7	25,2	14,2	6,4	5,5
Filippinene	100,0	55,6	14,6	12,0	14,8	3,1
India	100,0	45,3	18,7	13,6	16,2	6,3
Irak	100,0	50,7	32,2	9,7	5,7	1,8
Iran	100,0	25,1	28,7	24,0	16,0	6,3
Kina	100,0	50,8	17,9	12,5	10,9	7,9
Kosovo	100,0	39,7	34,9	18,2	6,4	0,7
Kroatia	100,0	33,7	26,9	28,2	9,2	2,1
Makedonia	100,0	35,6	34,4	21,9	6,8	1,4
Marokko	100,0	34,1	38,5	17,0	8,7	1,6
Pakistan	100,0	32,5	40,3	17,7	7,6	1,9
Russland	100,0	57,6	19,3	8,7	7,4	7,0
Somalia	100,0	51,5	34,2	10,6	3,1	0,6
Sri Lanka	100,0	25,8	33,2	27,0	11,4	2,6
Thailand	100,0	65,0	24,4	7,3	2,8	0,5
Tyrkia	100,0	35,9	42,3	15,5	4,8	1,5
Vietnam	100,0	18,0	40,6	26,5	11,1	3,8
Øvrige i Landgruppe A	100,0	53,0	20,1	13,3	9,0	4,6
Landgruppe E	100,0	61,5	8,0	13,1	11,6	5,8
Danmark	100,0	32,1	17,0	27,0	17,6	6,3
Finland	100,0	40,8	14,8	19,8	18,5	6,0
Frankrike	100,0	61,7	5,3	9,1	12,6	11,3
Island	100,0	32,4	18,7	25,6	16,6	6,7
Litauen	100,0	93,2	2,0	1,4	1,9	1,4
Nederland	100,0	53,7	5,6	14,6	17,0	9,0
Polen	100,0	87,4	2,9	4,3	3,1	2,3
Romania	100,0	69,9	7,8	7,3	8,6	6,4
Storbritannia	100,0	40,3	10,9	17,1	23,1	8,5
Sverige	100,0	52,5	8,9	17,5	16,1	5,0
Tyskland	100,0	64,4	5,9	12,7	8,9	8,2
USA	100,0	46,5	6,1	11,8	20,5	15,1
Øvrige i Landgruppe E	100,0	58,7	10,1	13,6	11,0	6,7
Øvrig befolkning	100,0	4,2	27,1	42,3	20,5	5,9

Tabell A3a. Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2007. Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid

	I alt	Yrker uten krav til utdanning	Yrker på videregående skole nivå	Høyskoleyrker	Akademiske yrker og adm. ledere
I alt	1 644 032	88 437	899 879	345 080	310 636
Grunnskole	364 439	45 884	277 310	21 999	19 246
Videregående skole	783 171	37 745	547 749	107 971	89 706
Høyere utdanning 1-4 år	392 155	4 374	69 158	192 234	126 389
Høyere utdanning over 4 år ..	104 267	434	5 662	22 876	75 295
Landgruppe A	58 731	10 772	36 167	6 682	5 110
Grunnskole	25 812	6 619	17 454	1 037	702
Videregående skole	19 397	2 985	14 109	1 385	918
Høyere utdanning 1-4 år	9 996	1 021	4 067	3 408	1 500
Høyere utdanning over 4 år ..	3 526	147	537	852	1 990
Landgruppe E	32 710	1 479	14 304	7 858	9 069
Grunnskole	5 653	604	3 926	565	558
Videregående skole	11 595	652	7 491	1 794	1 658
Høyere utdanning 1-4 år	10 609	180	2 479	4 375	3 575
Høyere utdanning over 4 år ..	4 853	43	408	1 124	3 278
Øvrig befolkning	1 552 591	76 186	849 408	330 540	296 457
Grunnskole	332 974	38 661	255 930	20 397	17 986
Videregående skole	752 179	34 108	526 149	104 792	87 130
Høyere utdanning 1-4 år	371 550	3 173	62 612	184 451	121 314
Høyere utdanning over 4 år ..	95 888	244	4 717	20 900	70 027

Tabell A3b. Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2008.
Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid

	I alt	Yrker uten krav til utdanning	Yrker på videregående skole nivå	Høyskole-yrker	Akademiske yrker og adm. ledere
I alt	1 792 350	88 713	964 894	387 060	351 683
Grunnskole	397 084	46 281	304 638	24 757	21 408
Videregående skole	831 049	37 822	577 757	116 888	98 582
Høyere utdanning 1-4 år	445 796	4 180	76 279	220 085	145 252
Høyere utdanning over 4 år.	118 421	430	6 220	25 330	86 441
Landgruppe A	70 200	11 190	44 422	8 308	6 280
Grunnskole	31 265	7 000	22 130	1 312	823
Videregående skole	22 736	3 048	16 782	1 799	1 107
Høyere utdanning 1-4 år	11 928	990	4 856	4 186	1 896
Høyere utdanning over 4 år.	4 271	152	654	1 011	2 454
Landgruppe E	35 243	1 463	15 079	8 640	10 061
Grunnskole	6 117	618	4 253	663	583
Videregående skole	12 094	634	7 764	1 905	1 791
Høyere utdanning 1-4 år	11 684	175	2 636	4 845	4 028
Høyere utdanning over 4 år.	5 348	36	426	1 227	3 659
Øvrig befolkning	1686 907	76 060	905 393	370 112	335 342
Grunnskole	359 702	38 663	278 255	22 782	20 002
Videregående skole	796 219	34 140	553 211	113 184	95 684
Høyere utdanning 1-4 år	422 184	3 015	68 787	211 054	139 328
Høyere utdanning over 4 år.	108 802	242	5 140	23 092	80 328

Tabell A3c. Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2009.
Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid

	I alt	Yrker uten krav til utdanning	Yrker på videregående skole nivå	Høyskole-yrker	Akademiske yrker og adm. ledere
I alt	1 832 483	85 974	970 671	404 340	371 498
Grunnskole	386 650	43 913	295 288	25 118	22 331
Videregående skole	847 536	37 212	588 792	119 154	102 378
Høyere utdanning 1-4 år	467 305	4 327	79 561	232 094	151 323
Høyere utdanning over 4 år.	130 992	522	7 030	27 974	95 466
Landgruppe A	79 818	12 318	50 146	9 897	7 457
Grunnskole	31 881	7 138	22 722	1 188	833
Videregående skole	27 107	3 711	20 218	1 929	1 249
Høyere utdanning 1-4 år	15 099	1 213	6 169	5 482	2 235
Høyere utdanning over 4 år.	5 731	256	1 037	1 298	3 140
Landgruppe E	38 842	1 438	15 594	9 882	11 928
Grunnskole	5 948	603	4 148	617	580
Videregående skole	12 365	640	8 132	1 856	1 737
Høyere utdanning 1-4 år	13 645	162	2 830	6 032	4 621
Høyere utdanning over 4 år.	6 884	33	484	1 377	4 990
Øvrig befolkning	1 713 823	72 218	904 931	384 561	352 113
Grunnskole	348 821	36 172	268 418	23 313	20 918
Videregående skole	808 064	32 861	560 442	115 369	99 392
Høyere utdanning 1-4 år	438 561	2 952	70 562	220 580	144 467
Høyere utdanning over 4 år.	118 377	233	5 509	25 299	87 336

Figurregister

4.1. Sysselsettingsandel etter landbakgrunn. Registerdata 4. kvartal 2001–2009. Utvalgte land. Prosent	17
4.2. Sysselsettingsandel blant menn og kvinner, landbakgrunn. Register 4. kvartal 2001–2009. Utvalgte land. Prosent	18

Tabellregister

4.1.	Sysselsettingsandel og andel i høyere yrker etter utdanningsdata og landbakgrunn. Register 4. kvartal 2009.....	19
5.1.	Yrke etter utdanning og landbakgrunn. Registerdata 2007 – 2009. Prosent	20
5.2.	Arbeidsmarkedsstatus i 2007 etter arbeidsmarkedsstatus i 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. 4 kv. 2007 - 4. kv. 2008. Bosatte 15–74 år	21
5.3.	Arbeidsmarkedsstatus i 2007 etter arbeidsmarkedsstatus i 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. Registerdata 4. kv. 2007 – 4. kv. 2008. Bosatte 15–74 år både i 2007 og i 2008. Prosent av 2007-tall.....	22
5.4.	Yrke 4. kv. 2007, etter yrke 4. kv. 2008, og innvandrings- og landbakgrunn. Kun personer med høyere utdanning som er bosatte og under 74 år både i 2007 og 2008. Prosent av yrkesgruppe i 2007	23
6.1.	Overkvalifisering, etter alder, botid og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent.....	26
6.2.	Overkvalifisering, etter alder, arbeidserfaring og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent	27
6.3.	Overkvalifisering, etter alder, arbeidserfaring og landbakgrunn. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent	28
6.4.	Overkvalifisering, etter botid, arbeidserfaring, landbakgrunn og alder. Andel med høyere utdanning ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning. Registerdata 2009. Prosent	28
6.5.	Overkvalifisering, etter faglig retning på utdanningen og landbakgrunn. Utvalgte fag. Registerdata 2009. Prosent av ansatte med relevant utdanningsnivå.....	29
7.1.	Overkvalifiseringstyper etter kilde for utdanningsdata. Ansatte med høyere utdanning. Registerdata 2009	30
8.1.	Overkvalifisering: Andel ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning, av alle med høyere utdanning, etter hvor utdanning er fullført og innvandreres landbakgrunn. Registerdata 2009. Prosent.....	31
8.2.	Overkvalifisering: Andel ansatte i yrker uten krav til høyere utdanning, av alle med høyere utdanning, etter hvor utdanning er fullført og innvandreres landbakgrunn. Registerdata 2009. Prosent. Innvandrere som har minst 5 års arbeidserfaring og 5 års botid.....	31
Vedlegg		
A1.	Bosatte 15-74 år, etter utdanningsdata og innvandrerbakgrunn, delt etter to landgrupperinger og utvalgte enkeltland. Registerdata 4. kvartal 2008. Personer	40
A2.	Bosatte 15-74 år, etter utdanningsdata og innvandrerbakgrunn, delt etter to landgrupperinger og utvalgte enkeltland. Registerdata 4. kvartal 2008. Prosent.....	41
A3a.	Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2007. Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid.....	41
A3b.	Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2008. Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid.....	42
A3c.	Yrkesgruppe, etter utdanningsgruppe og landbakgrunn. Registerdata 2009. Ansatte. Bosatte inntil 74 år med registrert yrke og registrert utdanning, unntatt innvandrere 0-2 års botid.....	42